

SUNUŞ

İyisiyle-kötüsüyle, mutluluğuyla mutsuzluğuyla, acılar ve sevinçlerle bir dönemin daha sonuna geldik.

Bu süreç içerisinde değerli meslektaşlarımıza mesleki gücümüzü arttırma, mesleğimizin toplum tarafından daha fazla tanınmasını sağlayabilme ve mesleğimizin önemini vurgulamak adına etkinlikler, çalıştaylar ve toplantılar yapmaya çalıştık. Yerel yönetimler, üniversite ve diğer kurumlarla çeşitli mesleki boyutta çeşitli işbirlikleri içinde olmaya gayret ettik.

Dönemimizin son sayısı olan bu bültende de elimizden geldiği kadar güncel konuları hem sosyal hem de mesleki boyutta açmaya çalıştık.

Başta bizleri oldukça üzen, mesleğimizi doğru icra etmenin önemini bir kez daha acı bir şekilde ortaya koyan Van Depremini işledik. Mimarlar Odası merkezi tarafından yürütülen ve şubemizin de önemli katkılarının olduğu teknik raporu sizlerle paylaştık.

Yine kentimizin gelişimi için önemli kararların alınması gereken gecekondu bölgelerine yönelik bir çalışma olan Ben U Sen çalıştayına geniş bir yer verdik. Bu bağlamda kentsel dönüşüm konusuna değindik.

Ayrıca genel başkanımızın bizler için hazırlamış olduğu KHK'lar hakkındaki bilgileri sizlerle paylaştık.

Bunlarla birlikte 02-03 Aralık 2011'de şubemiz tarafından düzenlenen Diyarbakır Mimarlık ve Kent Sempozyumu 2011'e ait düşüncelere ve karelere yer verdik.

Bültenimize çok değerli meslektaşlarımız yazıları ve düşünceleriyle katkı sundular. Buradan gerek çalışmalarımıza ve gerekse de bültenimize destek veren tüm üyelerimize teşekkür ediyor, yeni dönemin herkese faydalı olmasını diliyorum.

Saygılarımızla

ŞUBE YÖNETİM KURULU

BAŞKAN	NECATİ PİRİNÇÇİOĞLU
BAŞKAN YRD.	ELİF GÜVEN
SEKRETER ÜYE	YAVUZ ZİYA ZEYTİNOĞLU
SAYMAN ÜYE	ZEKİ TAPANCI
ÜYE	FATMA DEMET AYKAL
ÜYE	DENİZ BORA KARATAŞ
ÜYE	HAMDULLAH KAYA

DENETLEME KURULU

MEHMET ÖZEL
ŞEFİKA ERGİN
GÜLBAHAR ÖZAYDOĞDU

UZLAŞTIRMA KURULU

ZÜLKÜF GÜNELİ
ÖMER ŞEŞEOĞULLARI
EMİNE EKİNCİ DAĞTEKİN

MERKEZ DELEGELERİ

KAMURAN SAMİ	SEDAT KARAKAŞ
HASAN SARIGÖL	RAMAZAN KARASIN
NİHAT ÇEN	İLHAN KARAS
GELAVUJ AKKOÇ	HAYRETTİN CAYMAZ
GÜLAY ÇETİN TAYFUN	MURAT ALÖKMEN
DENİZ BORA KARATAŞ	SELMA AKKURT

BATMAN TEMSİLCİLİĞİ YÖNETİM KURULU

BAŞKAN	MEHMET EKİNCİ
SEKRETER ÜYE	CİHAN AYIL
SAYMAN ÜYE	HÜSEYİN OĞUZCAN
ÜYE	AYŞEGÜL ERÇİN
ÜYE	ÖZLEM GÜMÜŞ

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Meydan Mah. Atatürk Bulvarı Petrol İşhanı Kat: 8
No: 7/20 BATMAN
Tel: 0 488 213 36 37 Faks: 0488 213 90 86

MARDİN TEMSİLCİLİĞİ YÖNETİM KURULU

BAŞKAN	FETHULLAH DUYAN
SEKRETER ÜYE	TEVFIK ÜLKER
SAYMAN ÜYE	ABBAS BAHADUR
ÜYE	MEHMET ATA İLETMİŞ
ÜYE	MEDYA AYDIN

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Ravza Cad. Yaykent Sitesi D Blok No: 1 Yenişehir/MARDİN
Tel: 0482 213 26 02 Faks: 0482 213 26 02
e-posta:mimoda-47@hotmail.com

TMMOB MİMARLAR ODASI DİYARBAKIR ŞUBESİ ŞIRNAK ODA TEMSİLCİSİ

ODA TEMSİLCİSİ SERHAT ÖZALP

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Kale Mah. Belediye Cad. Özalp Pasajı No: 41
ŞIRNAK Gsm: 0542 760 48 37

Yayınlayan
TMMOB Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi

Sahibi
Necati Pirinçcioğlu

Sorumlu Yayın Müdürü
Yavuz Ziya Zeytinoğlu

Yayın Koordinatörü
F.Demet Aykal

Yayın Ekibi
F.Demet Aykal
Aysel Yılmaz
D.Türkan Kejanlı
Önder Tetik
Merthan Anık
Gülbahar Özaydoğdu
Çilem Bağ
Hamdullah Kaya
Abdullah Altuntaş
Mehmet Cebe
Yavuz Ziya Zeytinoğlu

TMMOB MİMARLAR ODASI DİYARBAKIR ŞUBESİ
Ekinciler Cad. Kalender Plaza Kat: 6 No: 10
Ofis / DİYARBAKIR
Tel : 0412 223 25 42 - 223 36 57
Faks: 0412 223 25 42 - 223 36 57
diyarbakir@mimarlarodasi.org.tr

Grafik Tasarım - Baskı
ARC Ajans 0412 229 20 94
Kooperatifler Mah. Yeni Sk. Dilek Apt. No: 2/6
Ofis / DİYARBAKIR

Bültenimizdeki makale ve röportajlarda geçen
görüş ve eleştiriler beyanı veren kişilere ve yazarlara aittir.
Üç ayda bir yayınlanır, ücretsiz dağıtılır.
1000 adet basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

10

36

57

44

Fotoğraf F.Demet AYKAL

4- Odadan Haberler

14- Ben u Sen Çalıştayı

Yrd. Doç. Dr. F. Demet AYKAL

28- Yeni Kentsel Politikalar, Kentsel Dönüşüm ve
Kentlerde Yeni Ayrışma Biçimleri

Doç. Dr. Asuman Türkün, - Yıldız Teknik Üniversitesi

32- KHK'lar Geleceğimizi Karartmasın...

Eyüp MUHCU - TMMOB Mimarlar Odası Genel Başkanı

36- Bir Geleneksel Kent Dokusu Olarak Savur

Yrd. Doç. Dr. F.Meral Halifeoğlu

44- 23 Ekim 2011 Van Depremi
Hakkında Teknik Rapor

TMMOB Mimarlar Odası

57- Sempozyumun Ardından

Aysel YILMAZ

66- Kültürel Miras “Diyarbakır Evleri”

72- Mimo Genç

Odadan Haberler

21 - 25 Eylül 2011 Mezopotamya Sosyal Forumu Ekoloji Çadırı Sonuç Deklarasyonu

MEZOPOTAMYA SOSYAL FORUMU EKOLOJİ ÇADIRI SONUÇ DEKLARASYONU

Mezopotamya Sosyal Forumunun ekoloji çadırında 4 gün boyunca yürütülen tartışmalarda ekolojik soykırım, su kaynakları, baraj-Hes-sulama, enerji, özerk ekolojik kent ve topluluklar ve gıda güvenliği konuları ile ilgili oturumlar düzenlenmiştir.

Türkiye’de son yıllarda artan ekolojik yıkım ve sömürünün arkasında AKP iktidarın kritik rolü olduğu ve Mezopotamya, Anadolu ve tüm Ortadoğu coğrafyasında buna karşı yerellerde karşı duruş ve hareketlerin ortaya çıktığı görülmüştür.

Yıkıcı ve neoliberal enerji, tarım ve kalkınma politikalarından dolayı coğrafyamızın her yerinde baraj ve HES’ler, büyük ölçekli sulama sistemleri, maden ocakları, nükleer santraller, termik santraller gibi alt-yapı projeler, yerel topluluk ve yerli halkların toprakları ve suları gasp edilerek uygulanmaktadır. Bunun sonucunda vahşice doğa yıkılıp sömürülmekte, kültürel soykırım uygulanmakta ve milyonlarca insan zorla göç ettirililmektedir.

Yürütülen tartışmaların merkezinde su kaynakları ve onların sömürüsü yer aldı. Bu çerçevede en çok Karadeniz’deki HES’ler, Mezopotamya’daki barajlar ve GAP Projesi tartışıldı, Ayrıca; İran’da barajlar sonucu Urmiye gölünün kurutulması, Filistinlilerin su kaynakları İsrail devleti tarafından gasp edilmesi sertçe eleştirildi. Yine gittikçe büyüyen kentlerin doğa üzerinde neden olduğu ekolojik yıkım boyutuna dikkat çekildi. Bunun yerine ön plana çıkan kendi kendini yöneten topluluklar ve kararların yerelden alınmasıydı. Ayrıca gıda güvenliğinin de bu çerçevedeki tartışmalara dahil edilmesinin önemi vurgulandı. Yapılan oturumlarda ekolojik yıkımın aynı zamanda sosyal ve kültürel yıkım olduğu belirtilerek, bu yıkım projeleri özellikle Mezopotamya ve Karadeniz’de kültürel zenginliğin yok edilip asimilasyona ciddi katkı sunduğu vurgulandı. Ortadoğu’da yürütülen savaşların da bu yıkımı artırdığı da katılımcılar tarafından sürekli belirtildi.

Kapitalist modernitenin doğa ve insan üzerindeki tahakküm ve yıkımına karşı özgür insan, özgür toplum, özgür doğa şiarı ön plana çıkmıştır. Ekolojik, demokratik ve cinsiyet özgürlükçü bir dünya için demokratik konfederalizmin ve bu çerçevede toplumun demokratik-özerk şeklinde örgütlenmesi gerekli olduğu vurgulandı. Ancak bu şekilde insan ve doğa sömürüsünün aşılabilineceği belirtilmiştir.

Ekolojik yıkıma karşı coğrafyalarımızda tüm halklar dayanışma içerisinde olmaları gerektiği yapılan tartışmalarla somutlaşmıştır. Bu mücadelenin başarısı için, yerel güce dayanarak ve kadının toplumsal konumunu bilince çıkarılarak yürütülmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Türkiye sınırları içinde Karadeniz, Mezopotamya ve Anadolu; Ortadoğu boyutunda ise Türkiye, İran ve Irak’ta kentler ve kırsalda suyun özelleştirilmesine karşı yürütülen mücadelelerin ortaklaştırılması gerek-

tiği vurgulandı. Tüm bu vurgular ışığında ve ekolojik toplum paradigması çerçevesinde Mezopotamya'da bir ekoloji hareketi kurulma çalışmalarının sonuca bağlanma kararı alınmıştır. Yine İran ve Irak'tan gelen çok sayıda aktivistlerle 'Ekopotamya' isimli su konulu ağ bir araya gelip gelecekteki faaliyetler tartışıldı.

Maddi ve manevi kültür olarak toplumun tüm

alanlarında endüstrileşme, ulus-devletleşme ve kapitalistleşmenin ekoloji duvarına çarpması, sadece özgür-demokratik toplumun inşasına değil, yaşamın ta kendisine de bir çağrıdır. Bu çerçevede tüm ekolojistleri birlikte ve daha güçlü mücadele yürütmeye çağırıyoruz.

7 Ekim 2011 tarihinde Doğa Koleji Öğrencileri Dünya Mimarlık Günü dolayısıyla şubemizi ziyaret ettiler.

Dünya Mimarlık Günü dolayısıyla 7 Ekim 2011 tarihinde şubemizi ziyaret eden Doğa Koleji İlköğretim öğrencileri yöneticilerimiz tarafından karşılandı. Mimarlık mesleğini yakından tanımak için çeşitli so-

rular soran öğrencilerin sorularını cevaplayan şube başkanımız Necati PİRİNÇÇİOĞLU, mekan ve insan olgusu üzerinden mimarlık mesleğinin tanımını yaparak kentin gelişimindeki önemini vurguladı. Öğrencilerin hazırladığı kartlar ve çiçekleri kabul eden şube başkanımız çocuklarla bu tarz buluşmaların daha sık yapılması gerektiğini belirtti.

09-22 Ekim 2011 tarihleri arasında “Diyarbakır Uluslararası Kentsel Tasarım ve Planlama Çalıştayı”
“ Ben u Sen Kendiliğinden Gelişmiş Bir Mahallenin Yenilenme Potansiyelleri” temasıyla Fransa'nın

Rennes Belediyesi ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ortaklığı ile Diyarbakır da yapıldı. Şubemizi temsilen yönetim kurulu üyesi Yrd. Doç. Dr. F. Demet AYKAL jüride bulundu.

22 Ekim 2011 Tarihinde Prestij Otelde Mimarlık Balosu düzenlendi.

21 – 22 - 23 Ekim 2011 tarihlerinde şube toplantı salonunda “Enerji Etkin Yapılar Semineri” düzenlendi.

21 - 22 - 23 Ekim 2011 tarihlerinde Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi (SMGM) kapsamında verilen eğitim Mimarlar Odası Diyarbakır şube binasında gerçekleştirildi.

Fadime YALÇINKAYA Zafer Kutlu BAYHAN tarafından verilen eğitimin amacı 2007 yılında çıkarılan 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanunu kapsamında, kurusu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yapı İşleri Genel

Müdürlüğü Enerji Verimliliği Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan 5 Aralık 2008 tarihinde resmi gazete de yayımlanarak yürürlüğe giren Binalarda Enerji Performansı (BEP) yönetmeliğinin 25. Maddesinde belirtilen Enerji Kimlik Belgesi (EKB) düzenlenmesi için belirtilen koşullara uygun mimarlara EKB Uzmanlığı Sertifikası verilmesidir.

Enerji Kimlik Belgesi Uzmanı olarak görev yapacak olan ilgili odasından serbest müşavir mühendis veya serbest mimar belgesi sahibi üyelerimizin/diğer meslek odalarına üye olanların binalarda enerjinin ve enerji kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması, enerji israfının önlenmesi ve çevrenin korunması, binanın enerji

ihtiyacı, enerji tüketim sınıflandırması, yalıtım özellikleri ve ısıtma/soğutma sistemlerinin verimi konularında bilgilendirilmelerini ve bu alanda çalışabilmeleri için 18 saatlik eğitim ve sonrasında yapılan sınav değerlendirilmesi sonucunda üyelerimize sertifikaları verildi.

VAN DEPREMİ - 25 Ekim 2011 tarihinde Diyarbakır TMMOB İl Koordinasyon Kurulu olarak Van'da incelemelerde bulundu.

Fotoğraf Fırat AYGÜN

Fotoğraf Fırat AYGÜN

Fotoğraf Fırat AYGÜN

15 Kasım 2011 tarihinde Mimarlar Odası Genel Merkezi ile şube başkanımız Necati PİRİNÇÇİOĞLU hasar tespit çalışmalarına katıldılar.

16-17-18 Kasım 2011 de İzmir’de Mimarlık ve Eğitim Kurultayı VI “ Mimarlık Eyleminin Gelişimi ve Çeşitlenmesi” temasıyla yapıldı. Kurultaya şubemiz yönetim kurulu üyeleri Necati PİRİNÇ-CİOĞLU, Elif GÜVEN ve F. Demet AYKAL katıldı. Şubemiz üyelerinden Kamuran SAMİ SMGM ile ilgili sunum yaptı.

02 – 03 Aralık 2011 tarihlerinde şubemiz tarafından “Diyarbakır Mimarlık ve Kent Sempozyumu 2011” düzenlendi.

04 Aralık 2011 tarihinde Diyarbakır Mimarlık ve Kent Sempozyumu 2011'e katılan misafirlerimiz, üyeleri-miz, Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve Artuklu Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrencileri için Diyarbakır kent gezisi düzenlendi.

18 Aralık 2011 tarihinde "Kırmızı Eldivenler Oyun Çadırı - VAN" konulu fotoğraf sergisinin düzenlenmesine şubemiz katkıda bulundu.

“Yüzünü ufkuma tut çocuğum
Bir sen varsın güvenebileceğim
Bilen, anlayan başışlayan
Gökyüzü kadar engin...
Elini alnıma koy çocuğum”

Yüzümüzü içimize döndürüp baktık. “ o kadar çok şey geçti ki gözlerimizin önünden, sonunda hiçbir şey görmez olduk” çocukların gözlerine sığındık, göçük altından kurtarsınlar, tazeliği yitmiş umutlarımızı diye...

Van-Erciş depreminin ardından, Kırmızı Eldivenler Oyun Çadırı, yaşamın umursamazlığında ve acımasızlığında kaybolan çocuklarla, onların kendilerini yeniden hissedecekleri anlar yaratıp, içlerine dokunabilecekleri, yaşadıkları tüm kaygılarından sıyrılıp, yeniden yeşerebilmenin mümkün olduğunu görecekları bir alanda buluştu sanat-ta.....

Kaygıların ve yitimlerinin güçsüzleştirdiği küçük dünyalarından öyle bilgece umutlar fıskırdı, öyle boylarından ve yaşlarından büyük düşlediler ve eylediler ki.... Soğuk ve açlık gövdelerini terbiye ederken, onlar; dünyadan sıyrılıp kendi özgürlüklerini yarattılar....

Şimdi hepimiz acılarının ve umutlarının şahitleri olalım.....

17-18 Aralık 2011 TMMOB 2. Kadın Kurultayı Ankara'da yapıldı.

18 Haziran 2011 de Diyarbakır'da yapılan yerel kadın kurultayında delege seçilen üyelerimiz Elif GÜVEN, Bahar ACAR, Semra ASLAN ve Meryem TANVERDİ 'nin katıldığı TMMOB 2. Kadın Kurultayı 17-18 Aralık ta Ankara'da İMO Teoman ÖZTÜRK Salonunda yapıldı.

Mimar, mühendis ve şehir plancısı kadınların sorunlarını dile getirerek bunlara yönelik çözüm önerileri sunmayı amaçlayan ve TMMOB 41. Dönem Olağanüstü Genel Kurulu'nca yapılması karar altına alınan TMMOB 2. Kadın Kurultayına mimar, mühendis, şehir plancıları olmak üzere toplam 252 kadın delege ile kadın örgütlerinden ve çeşitli kurumlardan 58 konuk katılımıyla gerçekleşen kurultay da Kapitalizm ve Kadın, Toplumsal Cinsiyet Roller, Kadına Yönelik Şiddet, TMMOB'de Kadın Örgütlenmesi konu başlıkları altın-

da 4 oturum gerçekleştirilmiştir.

Diyarbakır da yapılan yerel kurultayda kabul edilen önergelerle birlikte değerlendirilen 171 önerenin 75 inin kabul edildiği kurultay da aşağıda ki sonuç bildirgesi yayınlanmıştır.

Sonuç Bildirgesi

“ Öncelikle hepimizi derinden etkileyen Van ilinde yaşanan afet nedeniyle aramıza katılamayan Van kadın üyelerimizin acısını paylaşıyor tüm kadınlar olarak sevgi ve desteklerimizi bir kez daha sunuyoruz.

Bugün TMMOB'nin 380.000 olan toplam üye sayısının % 19'u kadınlardan oluşmaktadır. 2.Kadın Kurultayımız, TMMOB örgütlülüğündeki kadınların örgüt içindeki temsiliyetinin artırılması yolunda atılan adımlardan biridir.

Kadına yönelik ayrımcılık, sömürü ve şiddet, eşitsizliğin, sınırsız tüketimin, sömürünün, yoksulluğun sistemleştirildiği kapitalizmin doğal sonuçlarından sadece biridir. Egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden cinsiyet ayrımcılığı çözülmeden özgür ve eşit bir toplum oluşması mümkün değildir.

Kadınların, kadın oldukları için karşı karşıya kaldıkları şiddet, taciz, tecavüz, güvencesizlik gibi sorunların çözümünde örgütlü bir mücadele verilmesi gerektiği açıktır.

Evrim sürecinde kapitalizmin kadın ile kurduğu ilişki, ihtiyaca bağlı olarak “ucuz emek - kutsanmış annelik” arasında gidip gelmektedir.

Bugün ülkemizde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, aile içi ilişkilerden başlayarak toplumsal hayat içerisinde her düzeyde yaşanmaya devam etmektedir. İş yaşamında, sosyal yaşamda, aile içi yaşamda kadının kadın olmasından kaynaklı sorunlar, tarihsel, kültürel, dinsel faktörler nedeniyle görmezden gelinerek kadın, indirgemeci bir mantıkla ele alınmakta ve “sığ” politika malzeme olarak kullanılmaktadır.

Meslek seçimleri ve iş yaşamında da cinsiyetçi iş bölümü ciddi bir sorundur. Oysa çağdaş yaşamda kadın ve erkek, toplumsal iş bölümüne katıldıkları oranda hayata ortak olabilmektedir.

Mühendis, mimar ve şehir plancısı kadınların eğitim sahibi olmaları toplumsal rolleri nedeniyle yüklenedikleri sorumluluklarını azaltmamakta, iş yaşamlarındaki sorunlarını boyutlandırmaktadır. Ailedeki çocuk bakımı ve eğitimi, yaşlı ve hasta bakımı tüm kadınlar gibi asli vazifeleri olarak görülmekte ev içi emekleri görünmez kılınmaktadır. İş yerlerinde aynı eğitim ve aynı sorumlulukları taşıdıkları erkek meslektaşlarına göre daha düşük ücretlerle çalıştırılmakta, işten çıkarılacaklar listesinde ise ön sıralarda yer almaktadır. Doğanın verdiği doğurganlık özelliği dezavantaj olmakta, hamile olmak artık işe yaramaz eleman olmak anlamına gelmektedir. Ne zihnen ne de bilgi birikimi olarak erkek teknik elemanlardan hiçbir eksiği olmayan kadınlarımıza cinsiyet ayrımcılığı daha iş ilanlarında dayatılmakta, erkek mühendis arayan ilanlarla yoluna ket vurulmaktadır.

Bugünkü siyasi iktidar, kadına yönelik şiddet yasası yerine “Ailenin Korunması Kanunu”nu çıkararak, kadın erkek eşitliğinin sağlanması için kurulması istenen komisyonu, “Fırsat Eşitliği Komisyonu”na çeviren bir

siyasi bakışa sahiptir.

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın yerine “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı”nın kurulması ile kadın hareketinin mücadelesi geriletilmeye çalışılmaktadır. Bu değişiklik planı ile kadın erkek eşitliğini sağlamakla görevli tek genel müdürlük olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bu yeni bakanlığın altında yer alarak ve kadın erkek eşitliğini sağlamakla yükümlü bir kurum olmaktan çıkarılarak yardım dağıtma örgütü haline getirilmektedir.

Bu düzenleme ile kadının birey olarak tanımlanmasına son verilmiş, kadın aile ve namus ile kurumsal olarak da özdeşleştirilmiştir. TMMOB, kadını görmezden gelen, kadının kişiliğini yok sayan, bakanlığın adından bile “kadın”ı çıkaran bu siyasi anlayışa karşı ülkemizdeki kadın örgütlerinin yürüttüğü aktif mücadeleyi destekler.

TMMOB, hükümetin kadına dönük ilkel tutumunu somutlaştırarak, kadının toplum yaşamı ve istihdam dışında bırakıldığı çağ dışı politika ve uygulamaları tespit eder ve kamuoyuyla paylaşır. Birliğimiz, bu olumsuzlukların giderilmesinde eğitimi bireyin ve toplumun özgürleşme sürecinin bir parçası olarak görmektedir. Kişileri baskı altına alan, aralarında insani eşitsizlikler üreten, yaratıcı ve üretici dinamiklere ket vuran sistemlerde özgürlüğün gerçek anlamda hayat bulması mümkün değildir.

Emeğin, hakların korunması, yaşam standartlarının genişletilmesi ve insanca bir yaşam, tüm emekçilerin ortak talebidir. Kapitalizmin cinsiyet ayrımını derinleştirerek sömürdüğü emekçilerin bu saldırıya ortaklaşa yanıt vermeleri kaçınılmazdır. Kadınların, örgütlü emek muhalefetine asli unsuru olarak, birlik örgütlülüğü içerisinde başlamak üzere toplumsal muhalefetin tüm katmanlarında temsil ve teşvik edilmesi son derece önemlidir. Kadın mücadelesi, güçlü toplumsal ve sınıfsal temellere dayanmalı ve “toplumsal cinsiyet eşitliği” bakış açısını yansıtmalıdır.

TMMOB, tüm üyelerinin cinsiyet ayrımcılığına karşı bilinçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve farkındalığının içselleştirilmesi için çaba sarf eder.

Ülkemizde; başta kadına yönelik şiddetin önlenmesi olmak üzere kadına, yaşamın içinde hak ettiği yerin kazandırılması için TMMOB, söylemini “toplumsal cinsiyet eşitliği” temelinde oluşturarak kamuoyuyla paylaşır.

Birliğimiz, egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden cinsiyet ayrımcılığı sorunu çözülmeden, demokratik bir toplum yaratılmasının mümkün olmayacağını farkındadır. Bu nedenle kadın ve erkeğin eşit bir şekilde, yan yana yaşamın her alanını paylaşmasını ve omuz omuza mücadele etmesini savunmaya devam edecektir.

Yasalarla gerçekleştirilen özelleştirme, taşeronlaştırma uygulamaları ve esnek çalışmanın yaygınlaşmasıyla, kadın emeğinin sömürsü artmaya devam etmekte, kadınlar daha çok düşük ücretli işlere mahkûm hale getirilmektedir.

Meslek seçiminde ve mesleğe hazırlıkta belirleyici olan cinsiyetçi iş bölümü ve toplumsal kabullerin değişimi için, eğitim süreçlerinde cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına yönelik eğitimin her aşamasında kullanılan cinsiyetçi dil ve bakışın değiştirilmesi gerekmektedir.

TMMOB, başta kendi meslek odaları olmak üzere, demokratik kitle ve meslek örgütlerinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin örgüt içi hukuka yansıtılarak, işler ve işlevsel bir yaşam anlayışına dönüşmesi yolunda çalışır.

TMMOB bölgesel asgari ücret, esnek çalışma biçimleri gibi eşitsizliğin önünü açmayı hedefleyen saldırılara karşı emek örgütleri ile birlikte mücadele eder, toplumsal muhalefeti güçlendirebilmek için üyelerini bu konuda bilgilendirerek eylem ve etkinlikler düzenler.

TMMOB çalışma yaşamı içerisindeki cinsiyet ayrımcılığının sonuçlarından biri olan kadınlar ve erkekler arasındaki ücret farklılıklarının engellenmesi ve “eşit işe eşit ücret” talebinin hayata geçirilmesi için diğer emek örgütleriyle birlikte mücadele eder.

Kadınlara ve kadın mücadelesi verenlere karşı önyargıların sonuçları kadınlara baskı ve eşitsizlik olarak geri dönmektedir. TMMOB, toplumun patriarkal yapısı gereği kadının cinsiyetinden dolayı maruz kaldığı eşitsizliği gidermek için pozitif destek politikalarını benimser.

Kadına dönük her türden ayrımcılık ve şiddet ortamını temellendiren nedenler savaş durumlarında güçlenir. Eril kavramlar olan militarizm, ırkçılık ve milliyetçiliğin kendini var ettiği ekonomik ve siyasal temel, kadın düşmanlığını üretir ve besler. Türk ve Kürt kadınları savaşın yarattığı yıkımlardan ve baskılardan benzer biçimlerde etkilenmektedir. TMMOB, kadın-

ların eşitlik temelinde yaşayabilecekleri bir ortamın sağlanması için Kürt sorununun demokratik çözümü, anadilde eğitim, sağlık ve kamu hizmetlerinin verilmesi ve bölgede yıllarca devam eden savaş ortamının barışa dönüşmesi için hareket eden Demokratik Kitle Örgütleri, kurum, kuruluş ve diğer emek ve meslek örgütleriyle birlikte mücadele eder.

TMMOB, yeni Anayasa’nın özgürlükçü, eşitlikçi, barış ve demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla işlediği sosyal hukuk devleti anlayışını tesis eden, cinsiyet ayrımcılığı başta olmak üzere her türlü ayrımcılığın önlenildiği bir temel metin olarak, toplumsal mutabakatla yapılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel bir anlayış olarak yaşamın her alanında güçlendirilmesini destekler.

TMMOB üyelerinin infaza dönüşen tutukluluk süreçlerinin son bulması ve adil yargılanma haklarının gözetilmesini destekler.

TMMOB’li kadınlar; mühendislik, mimarlık, şehir plancılığı mesleğini icra ederken, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması ve yaşanabilir bir çevre için politikaların üretilmesinde ve yaşama geçirilmesinde aktif çalışma yapar.

Son yıllarda, “kamu ve toplum yararına” çalışmalarını sürdüren meslek Odalarına karşı iktidar ve kimi çevreler, “işlevsizleştirme, etkisizleştirme, sindirme ve tasfiye” çabalarını sistematik biçimde sürdürmektedirler. Son olarak 4 Temmuz 2011 tarihinde çıkarılan 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na verilen yetkiler, TMMOB’nin “özerk ve kamusal kimliğini” yok sayan düzenlemeler, aynı sürecin devamı olarak gündeme getirilmektedir...

Uygar ülke ölçütleri ve demokrasi ile bağdaşmayan, hukuka, Anayasa’ya ve ilgili yasalara açıkça aykırı olan gelişmeler, küresel sömür, rant ve çıkar politikalarının yaşama geçirilmesi için, duyarlı tüm kesimlerin ve toplumun sindirilmesi anlamına gelmektedir

Meslek Odaları, meslek ortamının ve demokrasinin olmazsa olmaz güvenceleridir. Onlara sahip çıkmak, yaşamımıza ve geleceğimize sahip çıkmak demektir...

Biz TMMOB’li kadınlar olarak örgütümüze, yaşamımıza ve geleceğimize sahip çıkarak; “Kadınlar örgütlü TMMOB daha güçlü” diyoruz.”

TMMOB 2. KADIN KURULTAYI DELEGELERİ

Ben u Sen alıştayı

Ben U Sen Çalıştayı

(Çalıştay Kitapçığından Derlenmiştir)

Yrd. Doç. Dr. F. Demet AYKAL

ÇALIŞTAYIN TANIMI

Türkiye 'nin doğusunda bulunan Diyarbakır Şehri (900.000 nüfus), yaklaşık 50 yıldır önemli bir kentleşmeye ev sahipliği etmektedir. Bu da sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlara yol açmaktadır.

Diyarbakır kenti, Rennes kenti (Fransa) ve Fransız Kalkınma Ajansı arasındaki bir iş birliği kapsamında, 2010 Şubat ayında, bölgesel bir tanı oluşturulmuştur.

Bu çalışmalarda, yeni binaların modernlik ve konforları, kırsal hayat yaşanan gecekonduların sefaletle çeliştiği, Diyarbakır'ın ikili bir kentlilikten oluştuğunu ortaya koymaktadır. Bu gecekondu mahalleleri, kırsal göçlerle, acil bir şekilde, bireysel ve yasaya aykırı olarak inşa edilmiş konutlardan oluşmaktadır. Diyarbakır alanında, on bir gecekondu mahallesi bulunmaktadır, bu da 15.000 konuta tekabül etmektedir.

Diyarbakır Belediyesi, bu mahalleleri, oluşturdukları kentsel dokunun ve yerleşik göçmen nüfusun yaşam tarzına uyumunun farkına vararak ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

Belediye bu mahallelerin birinde pilot bir faaliyet başlatmayı hedeflemiştir. kentin en eski gecekondu mahallelerinden biri olan, şehrin güney doğusunda, tarihi merkezi çevreleyen surların eteklerinde ve mevcut durumda Kuzey Batıya doğru genişleyen kentsel alanın sınırında bulunan 4.500 konut bulunan Ben U Sen.

Büyükşehir Belediyesine sunulan proje, nüfusun mümkün olan büyük bir kısmının yerinde barındırma imkânı üzerine kurulu olduğundan, yenilikçi bir kentsel yenileme projesidir.

Bir araya gelen faaliyetçiler:

Faaliyetin yüklenicisi Diyarbakır Büyükşehir Belediyesidir. Yapı alanı iki semt belediyesinin alanları üzerinde bulunduğundan, iki semtin belediye başkanları, projeye yakın bir şekilde dâhil edileceklerdir.

Büyükşehir Belediyesi, düzenleme-konutlandırma yetkisini ve projenin işlevsel yürütmesini, bir

sözleşme kapsamında, TOKİ' ye verilmesini öngörmektedir.

Rennes Belediyesi, projenin yüklenicisi olan Büyükşehir Belediyesine desteğini sağlayacaktır. Fransız Kalkınma Ajansı, Büyükşehir Belediyesine kredi aracılığıyla finansmanın bir kısmını sağlayabilecektir.

Çalıştay uluslararası ölçekte, konu ile ilgili deneyimi olan mimar, şehir plancı, sosyologların oluşturduğu grupların ürettiği önerilerle gerçekleşti. Çalıştaya üç grup katıldı. Yapılan çalışmalar yine uluslararası olan jüri üyeleri tarafından değerlendirildi.

Güney Doğu Anadolu'nun en önemli kentlerinden olan ve bugün yaklaşık 1 milyon nüfusu barındıran Diyarbakır şehri, gecekondu sorununun üstesinden gelmeyi planlamaktadır. Bu doğrultuda, gecekondu dokusunun kendine özgü niteliklerinin, göç etmiş nüfus grubunun gereksinimlerine cevap verebilecek bugün 20.000'lik nüfusuyla kentin en önemli gecekondu alanlarından biri olan Ben U Sen mahallesinde gerçekleştirilmek üzere bir pilot proje hazırlığı içindedir.

Ben U Sen Mahallesi, kent çe-

perinde, tarihi kent merkezini çevreleyen surların eteğinde, Dicle Vadisi'ne bakan bir alanda bulunmaktadır.

Pilot çalışmadaki temel hedef, gerçekleştirilecek müdahalenin yenilikçi olması ve gecekondu nüfusunun mümkün olan en büyük kısmını yerinde barındırarak çözümler üretebilmektir.

Bu çalışma, Ben U Sen mahallesini bünyesinde bulunduran Yenışehir Belediyesi tarafından paylaşılmış, belediyeler arası işbirliği içinde olunan Fransa'nın Rennes Belediyesi tarafından teşvik edilmiş ve Fransa Kalkınma Bankası tarafından da desteklenmiştir. Bu ortaklar Les Ateliers Internationaux de Maitrise d'oeuvre Urbaine (Cergy-Pontoise) koordinatörlüğünde, yerel yetkili ve uzmanlar ile uluslararası meslek adamlarını bir araya getiren, Ben U Sen mahallesinde uygulanabilecek, nüfusu yerinde muhafaza eden gelişim modeli geliştirmeyi destekleyen bir kentsel tasarım atölyesi düzenlemesini istemiştir.

Bu çalıştay aşağıdaki amaçları hedeflemektedir:

- Ben U Sen mahallesinin kentsel dönüşümü için yenilikçi öneriler getirmek

-Gecekondunun dönüşümü için yeni uygulamalar üretmek ve yeni mimari ve kentsel formlar önermek

-Yerel aktörlerin ortak katılımlı bir tartışma ortamında bilgi değişimi yapmalarını sağlamak, (yerel otoriteler ve Ben U Sen Halkı arasında)

-Diyarbakır'da yüksek düzey uluslararası bir organizasyon yapmak ve böylece en iyi örneklerin paylaşılmasını ve tüm katılımcılar için bir öğrenme sürecini sağlamak.

Foto Merthan ANIK

BEN U SEN MAHALLESİ

Ben U Sen mahallesinin temel sorunları:

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'ne göre Ben U Sen mahallesinin temel sorunları:

-Kent duvarları bitişiğindeki alanın işgali yüzünden bu önemli tarihi mirasın etkili şekilde değerlendirilememesi,

-İmar dışı ve yasal olmayan gelişimler,

-Barındırdığı yasal olmayan ekonomik faaliyetler ve

-Zayıf sosyo-ekonomik yapısıdır.

Bugün önerilen çözümler ise:

- İmar planında belirtilen yeşil kuşağın oluşturulması için surların dibindeki yerleşim bölgesinin yarısının yıkılması,

- Çökme tehlikesi bulunan yapıların yıkılması,

-Yeni inşaatlarda TOKİ'den destek alınırken nüfusun mümkün olan en büyük kısmının yerinde muhafaza edilmesidir.

Temel hedef, kent surlarını UNESCO miras listesi ölçütleri içerisinde en iyi şekilde değerlendire-

rek Diyarbakır'ın ulusal ve uluslararası turizm ağı içerisindeki yerini kuvvetlendirmektir.

Bu hedef bağlamında üç temel soru gündeme gelmektedir:

- 100 metre genişliğinde bir park tasarlamak surların ölçeğine adapte edilebilecek mi?

- Ben U Sen Mahallesi yürürlükteki imar planı kapsamında yıkıldığı takdirde, nüfusu yerinde barındırma çözümleri, yerinden edilecek mahalleliler için ne derece uygulanabilecektir?

- Yerinden edilecek nüfusun uzak bölgelerde iskan edilmesi, Dicle Vadisi'yle kopan ilişkileri nedeniyle üretim imkanlarını kısıtlayarak beraberinde fakirleşme sürecini getirmeyecek midir? Bu aileler yaşam tarzlarını, kent merkezinden uzaktaki çok katlı apartmanlarda ne derece sürdürebilecek ve yeni çevrelerine ne derece uyum sağlayabileceklerdir? Bu durum nihayetinde ailelerin « kendi topraklarına » geri dönüşünü tetikleyerek kent çeperlerinde yeni bir « gettolaşma » oluşturmayacak mıdır?

Çalışmaya Ait Yaklaşımlar

- Ben U Sen vadisi için kentsel, çevresel, mimari, ekonomik ve uygulama açılarından bütüncül bir müdahale stratejisi geliştirmek.

- Sürece ve adaptasyona dair bir yaklaşım geliştirmek.

- Çözüme dair önerilerin, mevcut nüfusun yaşam tarzı ve gelecek nesillerin olası gelişim potansiyelleri kapsamında geliştirilmesi.

- Önerilerin uzun süreli olmasına imkan sağlayacak mekanizmaların bulunması, nüfus ve çeşitli organizasyonların projeyi benimsemesi

- Hane sayıları, mevcut yaşam tarzı ve gelecek nesillerin gelişimine uyarlanabilir mimari ve kentsel formlar önermesi

- Olası iş imkanları için öneriler yapılması ve bunları gelişen ekonomik kollara adapte edilmesi

- Kırsal beceri gerektiren işleri destekleyen ekonomik sektörlerin bulunması.

- Mahallenin fiziksel yapısı ve bunun planlanması bu sektörlerin gelişimine nasıl yardımcı olabileceğinin araştırılması

Yukarıda sayılan tüm bu unsurlar, Ben U Sen mahallesinin kimliği ve imgesinin değerlendirilmesi açısından önemli görülmüş ve çalıştayda ana unsurlar olarak tespit edilmiştir.

Bugün Ben U Sen her ne kadar bir gecekondü mahallesi olarak adlandırılrsa da içerdiği formlar, sur içi kentsel formlardan radikal bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bu kapsamda, mevcut sosyal dışlanma durumundan çıkıp, mahallenin özgün bir birim ve kentin bütünsel bir parçası olarak kabul edilmesi nasıl sağlanmalıdır.

Bu bağlamda tüm ekiplerin aşağıdaki temalar üzerinde düşünmesi istenmiştir:

- Nüfusun yerinde veya başka yerde iskan edilmesi (ne ölçüde, hangi koşullar altında ?) ve Ben U Sen mevcut dokusunun korunması, yıkımı veya yeniden inşası konularında açık bir duruş belirlenmesi.

- Kent surlarının, dünya miras listesinde yer alarak en iyi şekilde değerlendirilmesi ve Dicle Vadisi ile ilişkisinin sorgulanarak tartışılması.

- -Surların geliştirilmesi için UNESCO sınıflandırma stratejisini göz önünde bulundurarak önerilerin belirlenmesi.

Dicle Vadisi peyzajı önerilerinin bir parçası olmalı.

- Arazi kullanımı ve ekonomik sektörlerin gelişimi kapsamında Ben U Sen ve Hevsel bahçelerini ve Dicle Vadisi'ni toprak kullanımı ve ekonomik aktiviteler açısından ele alınması

- Konuyu, Dicle Vadisi Parkı ve rekreatif alanlar ve, TOKİ ile işbirliği içinde geliştirilen Alipaşa mahallesi

yenileme projesi gibi çevre proje alanlarını da içerecek bir ölçekte düşünmek.

BEN U SEN MAHALLESİ

GENEL

Ben U Sen mahallesi tüm alanı çevreleyen şehir surlarına sırtını dayamıştır. Vadideki ilk konut yerleşimleri 70'lerden sonra olmuştur ve bu Ben U Sen'i Diyarbakır'ın en eski gecekondü alanı yapmaktadır. Sonrasında kırsal göçlere ev sahipliği yaptığı için 90'lı yıllarda bu yapılaşma iyice gelişmiştir. Mahallenin konumu, hem tarihi kente çok yakın hem de surlar nedeniyle bağlantısı kesilmiştir. Diğer bir taraftan da bu mahalle "şehrin içinde" değil "şehre karşıt" anlamına gelmektedir. Yoğunluğu, konut büyüklüğü bir hayli yüksek, konfor ve servis düzeyi ise yetersizdir fakat okullar ve altyapı bulunmaktadır. Ben U Sen kendi içinde bir "gecekondü" alanı olmaktan uzaktır, öncelikle illegal bir mahalledir.

Alan sadece kil ve beton tuğladan yapılmış evlerden değil aynı

Fotoğraf F.Demet AYKAL

zamanda 3-4 katlı apartmanlardan da oluşmaktadır. Kuzeye doğru ikiye ayrılan ana bir çizgi üzerinde gelişmiştir. Bu yol merkezde genişler ve gölgelikli bir kamusal alan yaratır. Dar sokaklardan oluşan bir ağ, merdivenler ve sokaklar vadi kenarlarına tutunan evlere erişim sağlar.

Binalar genellikle düşük kaliteli, hijyen ve rahatlık düzeyi sorgusunu arttıran bir yapıdadır aynı zamanda doğal afet sorunu ve sismik tehlikelere rağmen evler dik yamaçlarda bulunmaktadır.

Alanda kısmen içme suyu ve kanalizasyon sistemi bulunmaktadır. Belediye düzenli olarak çöp toplamakta ve elektrik çevredeki alanlardan sağlanmaktadır. Alanda çamaşır evi, sosyal merkez, kapasitesi yetersiz olan bir ilköğretim okulu ve lise ve camiler gibi bazı sosyal donatılar da bulunmaktadır. Mahallenin kentsel formları yarı-kırsal yaşamla yakından ilişkilidir.

Asgari geçim ekonomisi genellikle yasadışı ve oldukça yaygındır. Bazı insanlar hem yakındaki hem de yüksek bir verime sahip olan ve mahallenin güney sınırından başlayıp Dicle vadisine kadar uzanan Hevsel bahçelerinde hayatlarını kazanmaya çalışmaktadırlar.

Mahallede ayrıca tarım, ağaç kesimi ve kaçak et satışı gibi diğer ustalık isteyen kırsal işler de yapılmaktadır. Fakat çoğu insan inşaat gibi sektörlerle yönelmek zorunda kalmıştır. Mahallede günlük kişi başı geliri 1\$'ın altında olan 270 aile bulunmaktadır. Araştırmalar gösteriyor ki Ben U Sen'deki yoksulluk kuşaktan kuşağa geçmektedir. Bölgedeki ağaçlar hem kamusal alandakiler, hem de avlulardakiler serinletici gölgelik alanlar yarattıkları için önemli bir yere sahiplerdir.

Her konut ortalama 6 kişiden oluşan bir aileyi barındırmaktadır. Avlu ve çatı evin sağlayamadığı imkânları sağlar. Evlerin önleri ve

sokaklar oyun yerleridir. Tandir adı verilen ortak fırınlar mahallede her yerde bulunabilir. Kadınlar ve çocuklar ekmek pişirirken bir araya gelirler. Bu alanlar kentleşme ve beraber yaşama konusunda bir hayli ilginç kentsel dokulardır.

İnsanlar mahalledeki kalıcılıklarından emin olmadan burada yaşamaktadırlar. Binalar yasadışıdır. Arazilerin bir kısmı belediyeye, bir kısmı hazine bakanlığına ve bir kısmı da özel şahıslara aittir. Bazı araziler izinsiz bir şekilde kullanılmaktadır bazıları ise sahiplerinden kiralanmaktadır. Ayrıca vadinin surlar ve ana yol arasında kalan bölümü master planda yeşil alan olarak düzenlenmiştir.

Buradaki insanları yerlerinden etmenin ve şehrin uç noktalarındaki özel açık alanlardan yoksun apartman bloklarına yerleştirmenin hem sosyal hem de ekonomik anlamda ciddi yansımaları olabilecektir.

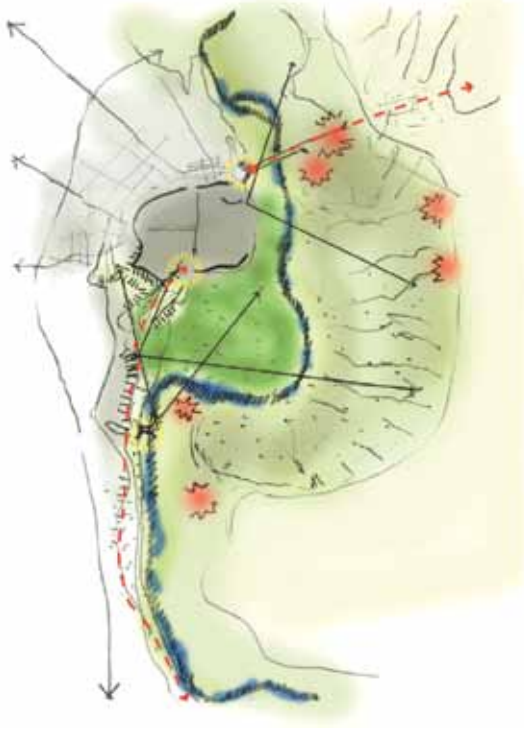
I. GRUP BEN U SEN 'İ YENİDEN DÜŞÜNMEK: DİYARBAKIR KENTSEL GELİŞİMİ İÇİN ÖNERİLER

Selvi Çolak (Şehir Plancısı) Türkiye - Benoit Montabone (Coğrafyacı) Fransa - Rowan Longhurst (Peyzaj Mimari) Birleşik Krallık - Fabio Todeschini (Mimar & Şehir Plancısı) İtalya/Güney Afrika - Alice Audebert (Mimar) Fransa - Céline Rouy (Şehir Plancısı) Fransa

Yaklaşımımız:

Diyarbakır kent gelişiminin günümüzdeki durumunun, uygun ve sürdürülebilir bir düzeyde ger-

çekleşmediğini düşünmekteyiz. Bu doğrultuda çalıştay içerisindeki temel hedefimiz, «farklı olanakların» önünü açmak ve alternatif metodolojik yaklaşımlar sunmak amacıyla yeni yol, kavram ve farklı uygulama biçimleri önermektir.

Bize göre Ben U Sen, hem Diyarbakır genelindeki kentsel problemlerin bir dışavurumu, yerel yönetimlere farklı bir kentsel gelişim modeli üzerine düşünme ve fikir üretme imkanı sağlayacak önemli bir eylem alanıdır.

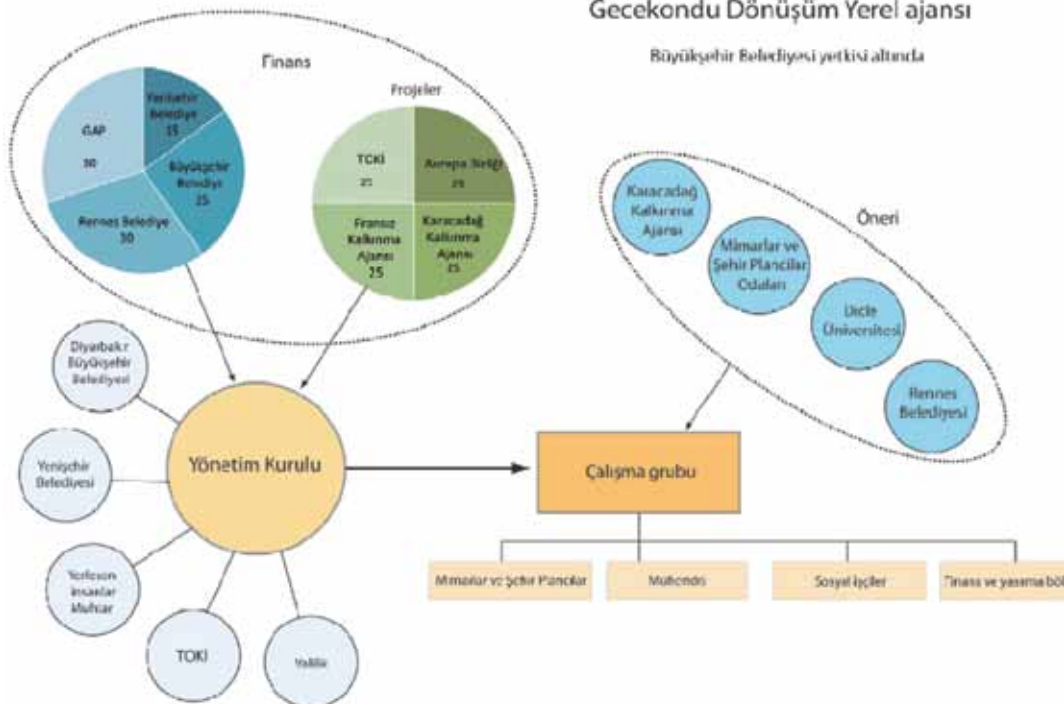
Hedeflerimiz:

- Toplu taşıma ve etkili yaya dolaşım sistemi üzerine kurulu derişik (kompakt) bir şehir yaratmak.
- Minimalist bir yaklaşımdan hareketle, resmi ve gayresmi olanakları kullanarak, gecekondü dönüşüm süreci içerisinde birbiriyle eklemlendirmek. Tepeden inme genel bir plandan çok mahalle sakinleri ve esnaf gibi « kenti şekillendiren » aktörleri harekete geçirmek.
- Kültürel ve tarihi miras konusunu, Dicle Vadisi kültürel peyzajını ve gecekondü alanlarının maddi ve manevi birikimini özenle değerlendirerek kent bütünü içerisinde ele almak.
- Yasal olmayan konut alanlarının, mevcut kent dokusu ile fiziksel ve ekonomik entegrasyonunu sağlayarak bir geçirgenlik sağlamak.

Önerilerimiz:

Gecekondü Dönüşüm Yerel ajansı

Büyükşehir Belediyesi yetkisi altında

ORTAKLIK GRUPLARI

- İç göçleri dengelemek, Diyarbakır ve çevresi kentsel büyümesini kontrol etmek ve bölgede daha etkili bir kentsel ağ sistemi oluşturmak için Diyarbakır'ı bölgedeki diğer illere (Batman, Mardin vb.)

bağlayan kuvvetli bir ulaşım altyapısı geliştirmek.

- Diyarbakır'ı farklı ölçeklerde birleştirilmiş ve ilişki içerisinde bir kent haline getirmek.

- Hammade ve bölgeye özgü bilgi birikimi üzerine kurulu mermer, ipek, deri, yün, pamuk, takı, dokuma, halı, kilim vb. yerel üretimleri desteklemek.

II. GRUP

BEN U SEN: ADIM-ADIM KONDU

Karine Morges - (Şehir Plancısı) Fransa - Özlem İnce (Şehir Plancısı) Türkiye - Pınar Gedikoğlu (Şehir Plancısı – Toki) Türkiye - Michele Morbidoni (Mimar) İtalya - Timea Csaba (Mimar & Şehir Plancısı) Macaristan - Yutako Sho (Mimar) Japonya / Rwanda - Baptiste Durand (Mimar & Şehir Plancısı) Fransa

Ben U Sen'in kuvvetli yanları..

- Mahalle sakinlerinin tarımsal üretim ve geleneksel mutfak gibi konulardaki bilgi birikim ve deneyimleri

- Kuvvetli aile yapısı ve zengin toplumsal bağlar

- Özgün mimari tipolojiler ve farklı alanlardan oluşan bir doku (farklı genişliklerde sokaklar, çıkmazlar, merdivenler, meydancıklar vb.)

- Tarihi kent merkezi ve surlara yakınlık, verimli Hevsel bahçeleri ve Dicle Vadisi

- Etkileyici bir manzara imkanı sağlayan ve özgün mimari tipolojilerin geliştirilmesine olanak veren topoğrafik yapı

Ben U Sen'in zayıf yanları

- Yasal iş alanlarında meslek sahibi olamayan kırsal göçmenlerin zorunlu olarak enformel sektöre yönelmesi

- Konut alanında hareketlilik sağlanamaması

- Tehlikeli ve risk altındaki yapılar

- Mahalledeki "tıkanıklık" durumu

- Sağlıksız yaşam koşulları

- Kentsel çevreyle ilişki kurulamaması

- Yüksek doğurganlık oranına rağmen gelecek nesiller için umut verici bir ortam

Mevcut stratejilerin riskli yanları

- Bugün Diyarbakır kenti için geliştirilen kalkınma stratejisi büyük ölçüde, mimari mirasa bağlı bir tu-

rizm potansiyeline dayanmaktadır.

- Ancak Diyarbakır, kültürel ve doğal kaynaklar açısından da çok önemli bir mirasa sahiptir.

- Mevcut projeler bu zengin mirası etkili bir şekilde göz önünde bulundurmamaktadır.

- Dicle Vadisi üzerinde gerçekleştirilen baraj projeleri ve dinlenme tesisleri vadinin ekolojik değerini (su, biyo-çeşitlilik vb.) tehlikeye atmaktadır.

- Yeni yapılaşmalar, 11.000 yıllık tarihi geçmişi olan bölgenin doğal ve peyzaj niteliklerini ciddi şekilde tehdit etmekte ve UNESCO listesine girme hedefinin önünü tıkamaktadır.

-Kent surları etrafında yapılması planlanan yeşil kuşak projesi, Ben U Sen nüfusunun başka yerde iskân edilmesine ve mahallenin kentsel ve toplumsal niteliklerinin yıkıl-

masına yol açacaktır.

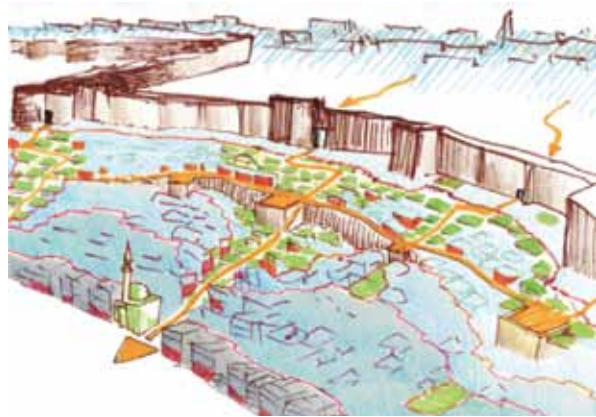
-Mevcut strateji uzun vadede, nüfusun yerinden edilmesiyle beraber yeni gecekondü alanlarının oluşmasına ve beraberinde kentsel

ve doğal çevrenin bozulmasına, hedeflenen UNESCO miras listesine girememesine ve ekonomik bir durgunluğa yol açabilecektir.

DOĞAL VE TARIMSAL ALANLAR

MEKÂNSAL ORGANİZASYON

SONUÇ

Uzun vadede Ben U Sen ve diğer gecekondü mahallelerinin gelişimi, bölgesel bileşenler arası ilişkileri kuvvetlendiren ve kaynaklarını en iyi şekilde değerlendiren bölgesel bir proje ile mümkün olabilecektir. Bu proje, coğrafi ve sos-

yo-kültürel niteliklere saygı duyan ve sürdürülebilir bir kalkınma süreci öneren yeni bir gelişim modeliyle mümkün olabilecektir.

Kentsel formların sosyallik ve yoğunluk arasındaki ilişkisine çözüm üreten ve mahalle kaynakla-

rına dayanan bir sosyal kalkınma süreci öneren yaklaşımımız, hem Diyarbakır genelinde hem de ulusal ölçekte yenileme süreci geçirecek veya nüfusun yeniden iskânını gerektirecek durumlar için bir model olarak kullanılabilir.

III. GRUP

YERLEŞTİRMEK: BEN U SEN'İN ZENGİN MORFOLOJİSİNİ TANIMAK VE EMPATİ KURMAK

Rezan Azizoğlu (İstatistikçi) Türkiye - Elif Kara (Şehir Plancısı) Türkiye - Anne Jaureguiberry (Mimar – Şehir Plancısı) Fransa - Jacob Kamp (Peyzaj Mimari) Danimarka - Paulo Carneiro (Mimar) Portekiz - Muhammad Shamsuzzaman (Mimar & Şehir Plancısı) Banglades - Anne Bozorgan (İnşaat Mühendisi & Şehir Plancısı) Fransa

GİRİŞ

Bu proje ile sizlere farklı bir deneyim ve planlama anlayışı sunuyoruz ve bunu anti-planlama olarak tanımlıyoruz. Diyarbakır'ın çok kimlikli tarihsel yapısıyla oluşturduğu güçlü karakterinin farklı bir kent sunduğuna inanıyoruz ve bu kenti modernleştirerek veya müzeleştirerek tek tipleştirmek istemiyoruz. Özgün doku, kimliği yansıtmak, önemsedüğümüz noktalar ama sadece bunların yeterli olmayacağını farkındayız. Yaklaşımımızla ekonomik ve sosyal iyileşmeler de öneriyoruz. Anlayışımız bir anlamda kimliğe özgüven kazandırmak iken; konseptimiz Benusen'i kentle Dicle Vadisi arasında bir köprü olarak kullanmak ve gittikçe Dicle Vadisi'nden uzaklaşan kenti Dicle Vadisiyle barıştırmak.

GÜÇ YAŞAM KOŞULLARI, yetersiz büyüklükteki evler, aşırı kalabalık, konfor, hijyen eksikliği, küçük bahçeler ile rekreatif faaliyetlerin yetersizliği, emniyetsizlik ve evlerinden edilme korkusu; bu zorluklar nedeniyle utanç hissi ve güçlü bir tanınma ihtiyacı.

Bizler aynı zamanda mahallenin artılarını ve potansiyellerini de gördük.

YERİ VE COĞRAFYASI: Ben U Sen Diyarbakır'ın sıra dışı alanlarından birinden faydalanmaktadır. Hem Sur içi Bölgesi'ne ve surlara hem de Hevsel Bahçeleri ve Dicle

Vadisi'ne yakındır. Topoğrafyası sayesinde surlara ve vadiye ihtisamlı bir bakış sunmaktadır.

KAMUSAL ALANLARI: Çok sayıda; renkli ve canlı, sosyal ilişkileri ve bağları güçlü, dar sokakları ve sıcaktan ve rüzgardan koruyan ağaçları ile iklimine uygun, birçok fonksiyonu (tandır, halı yıkama...) destekleyen ve surlara ve vadiye değişik bakış açıları sunar

DİYARBAKIR TARİHİNİN ŞAHİDİ OLARAK: Diyarbakır tarihinin bir parçası olan zorunlu göçler, kültürler arası miras olarak tanınmalıdır.

AMACIMIZ BEN U SEN 'İN ARTI DEĞERLER İ IŞIĞIN DA TASARIMLAR YAPMAK VE BURAYI DİYARBAKIR 'IN DÜNYA DOĞAL VE KÜLTÜREL MİRASININ KİLİT NOK-

TASI HAL İNE GETİRMEK : “YAŞAYAN BİR MİRAS ”...

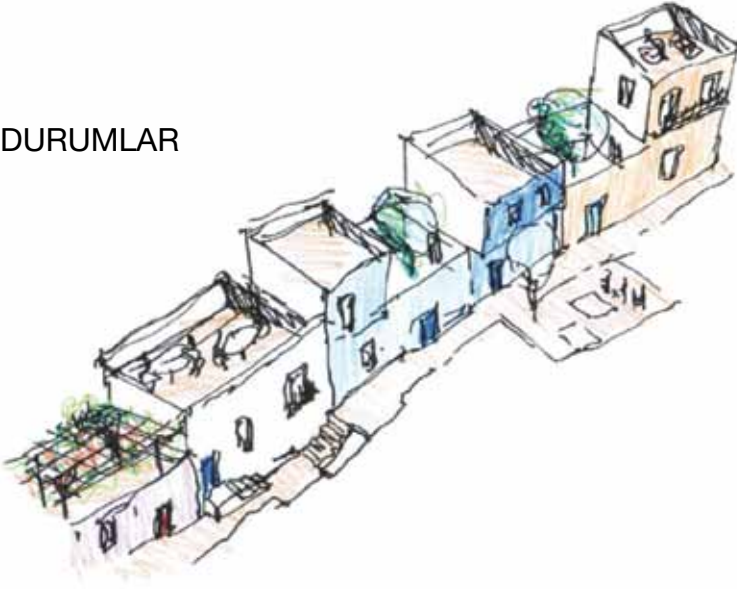
İSTEĞİMİZ BEN U SEN 'İ BÜTÜNLEŞTİRMEK, BAĞLAMAK, YAPILANDIRMAK, GELİŞTİRMEK VE İNSANLARIN MAHALLEDE KENDİLERİNİ EVİNDE HİSSETMESİNİ VE BURA DA YAŞAMAKTAN GURUR DUYMASINI SAĞLAMAK.

ŞEHİRLE FİZİKSEL, SOSYAL VE EKONOMİK ENTEGRASYON YETERSİZLİĞİ: Ben U Sen ulaşım, süreklilik ve imaj konularında dışa kapalıdır. İşsizlikten ve hem eğitim imkânlarının hem de sosyal imkanların yetersizliğinden yakınmaktadır; Diyarbakır'ın diğer sakinleri tarafından olumsuz bir şekilde algılanmaktadır.

Fotoğraf F.Demet AYKAL

DURUMLAR

DURUM I

Fazla eğimli topografyada 2. Katlarda terasın yanısıra avlu yaratmak

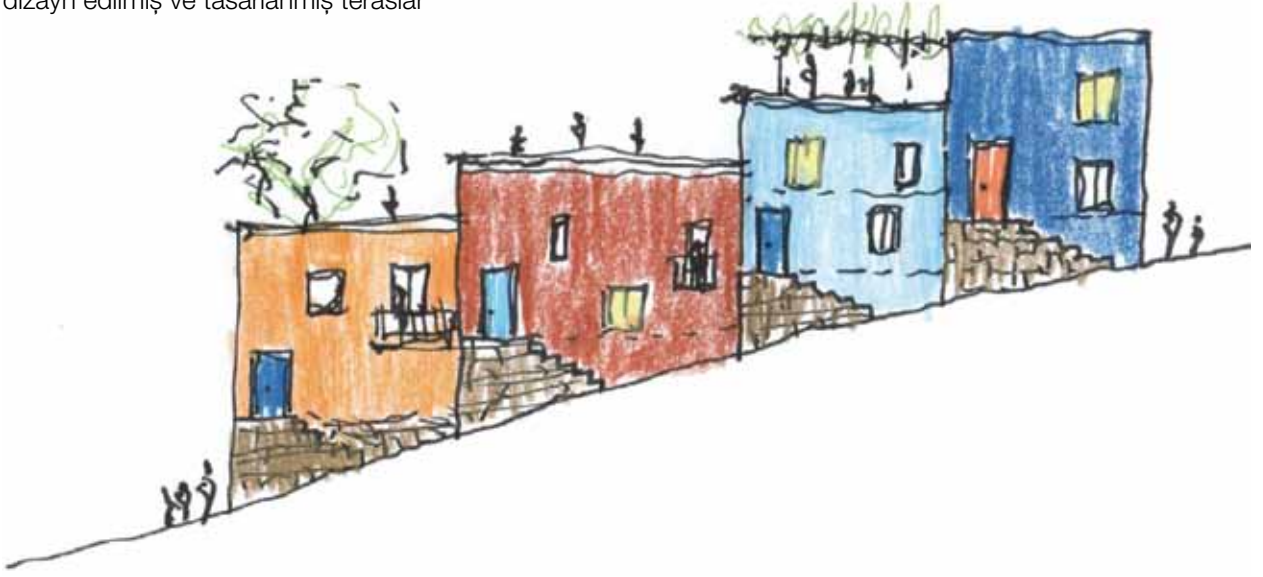
DURUM II

Az eğimli kamusal alanlarda direkt ilişkisi olan ticari ve turistik potansiyele sahip topografya

DURUM III

Fazla eğimli vadinin topografyasına göre uyarlanmış merdivenler vadinin topografyasına ve görüntüsüne göre dizayn edilmiş ve tasarlanmış teraslar

SONUÇ: Şehirleri planlama ve tasarlamaya yeni bir yaklaşım: "Yerel/Vernaküler" Güçlendirme

Yarının şehirleri farklı geçmişlerden ve kültürlerden gelen nüfusları ve daha çok çevresel, ekonomik ve politik nedenlerle göçe zorlanan nüfusu birleştirmeli. Dünyadaki yasadışı yapılaşmalar veya “yasadışı şehirler” her hafta yaklaşık bir milyonluk bir nüfus büyümesiyle karşılaşır.

Şehir planlama yeni yollar geliştirerek kentsel projeler ve yeni stratejiler ve şehir için ileriye dönük vizyon geliştirme ihtiyaç duyar.

Yasadışı yapılaşmalara nasıl müdahale edilmeli?

Korunmalı mı yıkılmalı mı?

Batılı romantik bir bakış açısı ile bu mahallelerin “müzeleştirilmesi” teşvik edilebilir. Genel olarak bir ölçek, bir yakınlık ve kolektif yaşam kalitesi gibi dokularda daha iyi yaşam paradigması beslenerek

güçlenebilir. Bir taraftan deflasyona bir yönelme varken diğer yandan da iyi koşullarda bir yaşam, makul yaşam koşulları, konfor ve hijyen veya konut hakkı istenmektedir. Bu bizleri günümüz küresel ekonomisinin vazgeçilmez bir unsuru olarak her bireyin sağlıklı konutlarda yaşama hakkı, insani yapılaşmalara

ve kültürel farklılıklara saygılı, aynı zamanda da birlikte yaşam ve dayanışma bağları olanakları gibi öneriler ortaya atmaya yöneltti.

Yasadışı yapılaşma türleri planlama yaklaşımına nasıl adapte edilebilir? Mülkiyet haklarının düzenleme süreci nasıl başlamalı? Enformel ekonomi ve yerleşim gelişimleri devam ederken diğer taraftan bir bölgedeki sosyal, mimari ve kentsel zenginlik nasıl korunabilir? Nüfusu keyfi olarak yerinden etmeden kültürler ve yaşam tarzları üzerinde travmatik yıkımlar yapmaksızın, ailelerin “kendi başlarına” mahallelerini oluşturabileceği bir sistemi adapte ederek.

Ben U Sen için sunmuş olduğumuz öneri proje; mahalledeki coğrafyayı, zengin potansiyeli ve Dicle Vadisi’nin zenginliğini yeniden

keşfetmeyi hedeflemektedir. Bu öneri mahalleyi bir miras olarak ve desteklenmesi gereken bir kimlik olarak değerlendirmektedir. Güçlü Dicle Nehri ve ona bağlı olan kolların eski akış yollarını bulurlar.

Bir yandan kendi doğal ve besleyici yollarında akarken yeni kentsel fonksiyonları da desteklerler. Mahallelinin yerleşmesine imkân sağlamış olan topoğrafya ve özel morfolojik özellikler Ben U Sen için bir kimlik oluşturmaktadır. Amacımız sosyal alanlarda kolektif fonksiyonları arttırmak ve güçlendirmektir. Bizler bu alanları, “yıldız” şekillerini, “vernaküler” dokuların kimliklerini ve kalitelerini yansıttıkları için korumak istiyoruz. Bu alanlar ve çevresindeki evler, kentsel bağlayıcı güçlü noktalardır. Bunlar yenilenecektir. “Çekmece Konut” modeli döngüsel bir modeldir. İnsanlar geçici evlere yerleşecekler, bu zamanda profesyonel ekolojik inşaat konusunda eğitim alacaklar, evlerini tekrardan inşa edecekler ve sonrasında yeni evlerine dönecekler. Bu nüfusu yerinden etmeden veya yerel yaşam tarzını ve bağlantıları bozmadan yapılacaktır. Evler insanların kendi yaratıcılıklarına göre yapılacaktır. Çok fazla planlama yapmadan zengin, kolay adapte olabilen, elverişli ve çeşitli tipolojiler elde edeceğiz.

JÜRİ ÜYELERİ

Eşbaşkan

Osman BAYDEMİR

Pierre-André PERI SSOL

Yerel ve Ulusal Jüri Üyeleri

Selim KURBANOGĞLU

Ramazan KARAŞİN

Abdullah SEVİNÇ

Murat ALÖKMEN

Hafize İPEK

Fahrettin GÜLER

Aziz AYDIN

Metin KILAVUZ

F. Demet AYKAL

Mustafa Oğuz SİNEMİLL İOĞLU

Zülküf GÜNELİ

D. Türkan KEJANLI

İlhan Karakoyun

Mustafa BAKIR

Atölye Partnerleri

Geneviève ICHARD

Frédéric BOURCIER

Roselyne LEFR ANCOIS

Olivier SCHOENTJES

Laurent DURİ EZ

Gaëlle HENRY

Uzmanlar, Özel Katkıları ve diğer şehirlerin temsilcileri

Wandia SEAFORTH

Mustafa AKINCI

Michel PAVES

Joseph SALAMON

Anne-Sophie HAINSSSELİ NANRU (Fransa Kentsel Yenileme Ulusal Ajansı)'nda Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeler Proje Müdürü,

Jean-François PEROUSE Profesör İstanbul Kentsel Gözlem Merkezi Eski Başkanı.

Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı

Atölyeler Başkanı, Fransız Kalkınma Ajansı Başkanı

Yenişehir Belediyesi Başkanı

Diyarbakır İmar Komisyonu Başkanı

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri

İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanı

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Başkan Vekili

Ben U Sen Mahallesi Muhtarı

Ben U Sen Mahalle Meclisi Sözcüsü

D.Bakır Yerel Gündem 21 Kent Konseyi Genel Sekreteri

Mimarlar Odası Yönetim Kurulu üyesi

Şehir Plancıları Odası Temsilcisi

Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi dekanı

Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğretim üyesi

Karacadağ Kalkınma Merkezi Genel Sekreteri

TOKİ, Gecekondu Dönüşüm Şube Müdürü

İşbirliği ve Kültürel Eylem Türkiye Fransız Büyükelçiliği,

Rennes Belediye Başkan Vekili,

Rennes Belediye Başkan Vekili,

Rennes Büyükşehir Belediyesi İşlevsel Yapılaşma Müdürü

Fransız Kalkınma Ajansı Türkiye Genel Müdürü

AFD Yerel Yönetimler ve Kentsel Kalkınma Birimi

En İyi Uygulamalar Bölümü Başkanı, UN Habitat,

Regidor David MENDEZ Puebla (Mexico) Başkan Vekili,

Kuzey Kıbrıs Lefkoşa Eski Belediye Başkanı, Lefkoşa İmar planının hazırlanması ve uygulamaları konusunda tecrübe sahibi

Rennes Belediyesi Hizmetler Eski Genel Müdürü,

Cergy-Pontoise Peyzaj ve Mekansal Organizasyonlar Başkanı

JÜRİNİN ROLÜ

Atölye jürisi yerel otoriteleri, her çalıştayın karakterini belirleyen kolektif tasarım sürecine, deneyimleri ve uzmanlıklarıyla katkıda bulunan uluslararası teknik ve siyasi kişilikleri

bir araya getirir. Görevleri çalıştayın üç uluslararası grubunun önerilerini sınıflandırmak veya yargılamak değil, tüm üretim süreci dahilinde projenin ve stratejinin konuyla alakalı olan yanlarını bulmak ve

önceliklendirmektir. Bu jüri aynı zamanda çeşitli yerel yönetimler ve onların partnerleri arasında özgür ve üst düzey bilgi alışverişi yapmak ve kentsel gelişmenin zorluklarını beraber göğüslemektir.

Yeni Kentsel Politikalar, Kentsel Dönüşüm ve Kentlerde Yeni Ayırışma Biçimleri

Doç. Dr. Asuman TÜRKÜN
Yıldız Teknik Üniversitesi,
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

1990'lı yıllardan itibaren, dünyanın pek çok kentinde benzer eğilimlerin ortaya çıktığı, özellikle sanayisizleşmenin ve tüketime dayalı bir gelişmenin yaşandığı kentlerde, “yeni kent politikasının önemli bir unsuru olarak “kentsel dönüşüm” olgusunun gündeme geldiği görülmektedir. Bu dönemde kentsel mekânın kendisi en önemli sermaye birikim aracı haline gelmiş durumdadır. Kentlerde, kimi zaman gerçek ihtiyaçlar nedeniyle, kimi zaman da tamamiyle gayrimenkul sektörünün toprak rantını maksimize etme talepleriyle kentsel dönüşüm yaşanmaktadır. Uygulamaya konan büyük kentsel projeler ise kentin sosyo-makansal yapısında önemli değişikliklere neden olmakta ve kentlerde yeni toplumsal ay-

rışma biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Kent mekânının insanlar için yaşanabilir ve paylaşılabılır bir “**toplumsal tüketim**” ve “**üretim**” alanı olması ile önemli bir “**sermaye birikim aracı**” olması arasında ciddi bir gerilim söz konusudur. Bu gerilim, kapitalist kentin oluşumundan itibaren her dönemde mevcut olmakla birlikte neoliberal kent politikalarının hâkimiyetinin arttığı 1990'lar sonrası dönemde var olmuştur. Bu ikinci öncelik kent mekânının büyük ölçüde “**değişim değeri**” üzerinden yeniden yapılanmasının belirleyicisi olmuştur. Kenti “girişimcilik” ve “rekabetçilik” üzerinden tanımlayan yaklaşımlar, mekânsal yeniden yapılanmaya çok önemli bir rol atfetmektedir. Kent toprağının “en iyi kullanımı” ve “en fazla rant getirisi” üzerinden kuran bu mekânsal politikalar, genellikle meşruiyetini, bu dönüşümlerin farklı sektörlerde yeni yatırım alanları yaratarak ekonomik getirileri artıracığı ve işgücü yaratacağı, toplumun tüm kesimlerinin yararına sonuçlar doğuracağı; özellikle tarihi

merkezde öngörülen dönüşümlerin tarihsel alanların korunmasına ve sürdürülmesine olanak sağlayacağı gerekçesine bağlı olarak kurmaktadır. Diğer bir deyişle, kentsel dönüşüm projelerine pek çok kentte yaşanmakta olan ekonomik gerilemeyi telafi etmek ya da bir ekonomik gelişme potansiyeli yaratmak üzere önemli bir rol atfedilmektedir. Sonuç olarak, dünyanın az çok bütün önemli kentlerinde olduğu gibi Türkiye’de de “kentsel dönüşüm” en önemli politika aracı haline gelmiştir. Kentsel dönüşümle ilişkin bu olumlu beklentilerin, bugün sonuçları ortaya çıkmaya başlayan dönüşüm uygulamalarının hangilerinde gerçekleştiği, hangilerinde ise mevcut durumdan daha olumsuz sonuçlara ve mağduriyetlere yol açtığı en önemli sorunsallardan biri olarak önümüzde durmaktadır.

Mekânda ortaya çıkan dönüşümler, toprakta oluşturulan rantın yeniden bölüşümüne zemin hazırlarken, aynı zamanda da sınıfları kent mekânında ayırıştırarak üretim ve yeniden üretimin sorunsuz

bir şekilde sürdürülmesine olanak sağlamaktadır. Bu **mekânsal ayarıştırma** ve **eşitsiz bölüşüm** her dönemin ekonomik ve politik önceliklerine ve kentsel politikalarına göre farklı biçimler alabilmektedir. Bağlamsal farklılaşmalar olmasına rağmen, küresel kapitalizmin bugünkü aşamasında dünyanın pek çok kentinde benzer eğilimlerin ortaya çıktığını söyleyebiliriz. 1980'ler sonrası dönem, küreselleşmenin ve uygulanan neo-liberal iktisat politikalarının tüm boyutlarıyla dünyanın az çok bütün bölgelerine damgasını vurduğu, dünya mekânının yeniden yapılandığı ve kentlerin bu oluşan yeni işbölümü ve hiyerarşiler çerçevesinde şekillendiği yılları içermektedir. Yeni iletişim olanaklarının gelişmesiyle sınırların öneminin azalması, kentlerin ve bölgelelerin diğer alanlarla yoğun ekonomik ve toplumsal ilişkiler içine girmesi ve giderek daha fazla uluslararası/ulusal dinamiklerin ve güç dengelerinin etkisi altında evrilmesi ya da iradi bir biçimde dönüştürülmesi söz konusudur¹. Bu dönemde, batıdaki sanayi kentlerinin birçoğunun sanayisizleşerek **"üretim mekânları"** olmaktan **"hizmet"** ve **"tüketim mekânları"** olmaya doğru evrildiği ve gayrimenkul piyasalarının gelişmesi sonucunda yapı çevrenin hem mevcut ihtiyaçlara hem de kimi zaman yapay bir biçimde yaratılan taleplere göre yeniden yapılandırılması söz konusu olmuştur. Bu kentlerden bir kısmı "dünya kenti" olmanın ya da küresel ağların düğüm noktalarından birinde olmanın gerektirdiği

nitelikli hizmetlerin sunumuna uygun bir mekânsal dönüşüm geçirirken, aynı zamanda var olan bütün potansiyellerini de değerlendirme yoluna gitmektedir. Kentlerde sunulan hizmetlerin sermaye ve insan çekmede kullandığı en önemli araç, kentlerin bütün olanaklarının, bu arada geçmişinin de yeniden devreye sokularak farklı biçimlerde pazarlanır ve diğer kentlerle yarışır hale getirilmesidir. Sanayi kentlerinde, atıl hale gelen sanayi alanları ya da kıyı kullanımları, dinlenme ve eğlenme alanları olarak hem yabancı hem de yerli kullanıcılar için cazip kılınmış turistik bölgelere dönüştürülmektedir. Turizme yönelik yapılan yatırımların yanı sıra kentin rantı azalmış tarihsel konut bölgelerinde de genel olarak "soylulaştırma" olarak adlandırabileceğimiz dönüşümler yaşanmaktadır.

Geç kapitalistleşmiş/sanayileşmiş ülke kentlerinde ise iki paralel süreç bir arada yaşanmaktadır. Hem küresel üretimin mekanları, hem de tüketimin örgütlendiği mekanlar olan bu kentlerde, rant potansiyeli yüksek bölgeler kentsel projeler yoluyla ve büyük parçalar halinde dönüştürülürken, bir yandan da yoksulluğun ve dışlanmanın mekanlarının açıkça ortaya çıktığı ve kentsel rantların bölüşülmesinin artık çok daha eşitsiz koşullarda gerçekleştiği gözlenmektedir. Bu ülkelerin önemli kentlerinde sanayiler kentin çeperinde kurulan organize sanayi bölgelerine ve sanayi sitelerine ya da metropoliten alan içindeki diğer kentlere yönelmekte, kısmen bir sanayisizleşme yaşan-

maktadır. Büyük sanayi kuruluşlarının kent dışında yer seçmesi ve çalışan kesimlerin yaşam alanları ile kuşatılması sonucunda yoksulluğun yığıldığı büyük kent koridorlarının oluştuğu ve kentlerin birleşerek kentsel bölgelerin oluştuğu görülmektedir. 2050'de 10 milyara çıkması beklenen dünya nüfusunun neredeyse tümüyle kentlerdeki artıştan kaynaklanacağı ve dünya nüfustaki bu son artışın % 95'inin az gelişmiş ülke kentlerinde ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir².

Türkiye'deki kentlere bakıldığında da, bu iki sürecin çok benzer bir biçimde kentsel mekâna damgasını vurduğu anlaşılmaktadır. Özellikle İstanbul gibi yüksek göç hızına sahip kentlerde bütün bu süreçler çok net bir şekilde izlenebilmektedir. Bir yandan büyük alan kullanımı gerektiren sanayiler metropoliten alan içinde desantralize olurken, bir yandan da kentin içinde yer alan küçük ve orta büyüklükteki sanayilerin organize sanayi bölgelerine veya sitelerine toplanması hedeflenmektedir. Ayrıca kapatılan ya da özelleştirilen bazı sanayi kuruluşlarının ya da tersanelerin terk ettiği üretim tesisleri ve büyük açık alanlar da büyük kentsel projeler yoluyla iş merkezi, kültür, turizm ya da rekreasyon amaçlı dönüşümlere tabi olmaktadır. Ortaya çıkan kentsel mekân ise genellikle, imar hakları artırılmış ofis ve alışveriş merkezleri, otel ve restoranların yoğunlaştığı turizm odakları olarak şekillenmektedir. Bunun yanı sıra, soylulaştırılmış ya da güvenliği

1 - Tekeli, İ. (2003) "Kentleri Dönüşüm Mekanı Olarak Düşünmek", Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler, YTÜ Basım-Yayın Merkezi, İstanbul, 2-7.

2 - Davis, M. (2006) Gecekondu Gezegeni, Metis

sağlanarak belirli bir tüketici kitle-
sinin taleplerine uygun olarak inşa
edilmiş konut alanları veya siteleri
ile özellikle TOKİ'nin düşük gelir
grupları için inşa ettiği toplu ko-
nutlar alanları birbirinden yalıtılmış
adalar olarak karşımıza çıkmakta-
dır. Kentin emlak piyasasında, ilk
önce turizm ve ticari aktivitelerin
yarattığı talep ve artan toprak ran-
tının yarattığı hareket, son dönem-
lerde ise konut alımının düşük faiz
ve mortgage sistemi üzerinden
özendirilmesi sonucunda, özellikle
üst-orta ve yüksek gelir gruplarına
yönelik lüks konut yatırımların arttı-
ğı gözlemlenmektedir.

İstanbul dışındaki diğer kent-
lerdeki duruma bakıldığında, ben-
zer gelişmelerin az çok her kentte
değişik düzeylerde gündeme geldi-
ği bilinmektedir. Özellikle sanayi ge-
lişimi sınırlı kentlerde ticaret, turiz-
min başı çektiği hizmetler ve inşaat
sektörü en önemli ekonomik altya-
pıyı oluşturmakta ve bu konudaki
yatırımlar desteklenmektedir. Bu tür
kentlerde, kent merkezleri ve tarih-
sel özelliğe sahip kentsel mekânlar
da dönüşüme uğramakta, hem
turistler hem de kentin üst ve orta
gelirli kesimlerinin kullanımına açıl-
maktadır; bunun gerekli koşulu ise
çoğunlukla bu bölgelerin dar gelirli
kesimlerden **“temizlenmesi”**dir.
Son yıllarda, pek çok kentte, “kent-
sel turizm” olanaklarının kullanılma-
ya başlandığı, tarihi mekânların öne
çıkarıldığı ve restore edilerek yeni
işlevlerle kullanıma açıldığı görül-

mektedir³. Nitekim yerel yönetim-
ler, farklı geleneklerin, yeme içme
kültürünün ve tarımsal ürünlerin
tanıtımı için festivaller düzenlemek-
te, reklam panolarında kentlerin
yeni imajlarını piyasaya sürmekte
ve bazı mekânları, tatil, spor ya da
kongre merkezleri olarak küresel
turizm sektörünün bir parçası ha-
line getirmeye çalışmaktadır. Bu
alanlarda büyük projeler şeklinde
gerçekleştirilen yatırımlar, ciddi bir
mekânsal yeniden yapılanmaya ve
sosyo-mekânsal ayrışmalara yol
açmaktadır. Sonuç olarak, bütün
bu söz ettiğimiz kentsel yatırımlar,
birbirlerini destekleyerek, kentin
karışık (mixed) arazi kullanım de-
senine sahip pek çok bölgesini
en fazla rantı sağlayacak işlevlere
doğru dönüştürmektedir. 1970'ler
sonrasında eleştirilere maruz kalan,
zonlara ayrılmış ve kimliksizleşmiş
modern kent imgesi, bu sefer pi-
yasanın alım gücü rasyoneline göre
belirlenen ve eskisine kıyasla daha
içine kapalı zonlar yoluyla yeniden
üretilmektedir.

Burada söz edilmesi gereken
önemli bir nokta ise, Türkiye’de
mevcut dönüşüm uygulamalarının
arkasında, merkezi ve yerel yöne-
timler ile gücü artırılan kurumsal ya-
pıların oluşturduğu güçlü bir siyasal
otoritenin bulunmasıdır. Bu dö-
nemde, kentleri ilgilendiren yasalar,
istenilen dönüşümlerin önündeki
engelleri ortadan kaldırmak üzere
çıkarılmakta ve bunları gerçekleştire-
mek üzere TOKİ başta olmak üzere

belirli kurumlara çok ciddi yetki ak-
tarımları yapılmaktadır. Yapılanların
meşruiyeti ise bunların yasal oldu-
ğu gerekçesiyle sağlanmaya çalışılmaktadır. Sonuç olarak, birbirini
tamamlaması en azından birbirine
yaklaşması beklenen yasallık ve
meşruiyet çerçeveleri arasında cid-
di bir uçurum ortaya çıkmış durum-
dadır: ahlaki normlara, toplumsal
mutabakata ve en basit düzeyde
insan haklarına uygun olması ya da
bunlara uygun dönüşmesi bekle-
nen yasaların meşruiyeti tartışmalı
hale gelmiştir. Bir başka önemli so-
run ise, kentin ve kentte yaşayan-
ların geleceği ile ilgili önemli karar-
ların, kamuoyu sorgulamasından
uzakta, merkezi ve yerel yöneticiler,
profesyoneller ve olası yatırımcılardan
oluşan seçkin bir grup tarafın-
dan alınmasıdır; hâkim medya ise
bu ittifakın en önemli aktörlerinden
biri olarak gündemi oluşturmakta
ve ciddi bir dezenformasyonla
gerçekliğin üzeri örtülmektedir.
Dolayısıyla, bu kentte yaşayanların
büyük bir çoğunluğu kendileri için
hayati önem taşıyan kararlardan
dışlanmış durumdadır ve karşı çık-
ma mekanizmaları her geçen gün
zayıflamaktadır⁴.

Kentsel dönüşüm proje ve uy-
gulamaları, ilgili alanlardaki kentsel
ve toplumsal sorunları çözme id-
diası ile başlatılmaktadır. Bu iddia,
hem kentlerin planlı ve düzenli bir
biçimde gelişmesini ve kentsel ya-
şam kalitesinin artırılmasını hem
de özellikle dar gelirliilerin barınma

3 - Türkün, A. (2007) Kentsel Turizmin Gelişmiş ve Azgelişmiş Ülkelerde Yansımaları, TMMOB İstanbul Kent Sempozyumu, Bildiriler
içinde, TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, Eylül.

4 - Türkün, A. (2011) “Konut Alanlarında Radikal Dönüşümler”, Konut Sempozyumu, 3-4 Aralık 2009, TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul
Büyükşehir Şubesi, 339-380 ve Türkün, A. (2010) “İstanbul’da Kentsel Dönüşüm: Mali Kaynak Yaratma Aracı Olarak Kent”, Mimarlık, no.
356, 42-43..

sorununu çözme yi kapsamaktadır. Öte yandan, dönüştürülmesi planlanan alanların hangi ekonomik ve toplumsal dinamikler bağlamında geliştiği ve bu alanlarda yaşayanların içinde bulunduğu koşullar gerçekçi bir biçimde analiz edilmeden birtakım “dönüşüm modelleri” geliştirildiği ve bunların mevcut sorunları gerçekten çözüp çözemeyeceği tartışma dışı kalmaktadır. Buradaki en önemli eksiklik kentsel dönüşüm uygulaması yapılması planlanan alanlarda yaşayanlarla ilgili yeterli bilgi olmamasıdır. Kentsel dönüşüm uygulamalarında kentsel alanlar, sadece fiziksel ve lokasyon özellikleri açısından ele alınmakta ve toplumsal içeriğinden ve gelişim dinamiklerinden tümüyle soyutlanmaktadır. Dolayısıyla kentsel dönüşüm projelerinde, söz konusu dönüşüm alanı piyasa değeri ve rant potansiyeline, dönüşüme uğrayacak mahallelerde yaşayanlar ise ödeme güçlerine göre sınıflan-

mış kategorilere indirgenerek tartışılmakta ve yıllar içinde geliştirilmiş olan toplumsal ilişkiler, mekansal ihtiyaçlar ve bunların yaşamsal önemi göz ardı edilmektedir. Nitekim dönüşüme uğrayan alanlardan tahliye edilenlerin konut için yapabilecekleri ödemeler konusunda da gerçekçi olmayan varsayımlar yapılmaktadır.

Bu bağlamda, bu tür alanlarda yaşayanların kentte var olma biçimlerini, kentle kurdukları ilişkileri, dönüşümden nasıl etkileneceklerini ve farklı seçenekleri olup olmadığını kavramak üzere kapsamlı araştırmaların yapılmasının çok önemli olduğunu yeniden vurgulamamız gerekir. Ekonomik ve toplumsal gerçeklikler göz önüne alınmadan yapılan uygulamaların başarı şansının olmadığı, Sulukule, Bezirganbahçe gibi çokça tartışılan TOKİ projelerinde ortaya çıkmış durumdadır. Hem aylık sabit ödemeler hem de artan harcamalar nedeniyle yaşa-

nan ödeme güçlüğü, bu konutlara yerleşenlerin konutlarını kaybetmesine, mülksüzleşerek çok daha zor koşullarda kentin farklı bölgelerine kiracı olarak geri dönmesine yol açmaktadır. Bunun yanı sıra bu dönüşüm uygulamalarında tek tip bir model olarak geliştirilen ve çoğunlukla TOKİ tarafından gerçekleştirilen toplu konut uygulamaları, hem inşaat kalitesi ve mimari özellikleri hem de sunduğu yaşam kalitesi açısından ciddi olarak ele alınması ve çözüm bulunması gereken bir konudur. Burada sorulması gereken en önemli soru ise, bütün bu uygulamaların beklentilere ne ölçüde cevap verebildiği ve mevcut sorunlara gerçek bir çözüm oluşturup oluşturmadığıdır. Artık uygulama sonuçları ortaya çıkmış kentsel dönüşüm projelerinde yapılmış hatalardan birtakım dersler çıkarmak zamanı çoktan geldi...

KHK'lar Geleceğimizi Karartmasın...

Eyüp MUHCU
TMMOB Mimarlar Odası
Genel Başkanı

GİRİŞ

Türkiye’de hukuk sisteminde çok ciddi sorunların olduğu yeni bir durum değildir. Yasaların hukuka uyarlılığı veya yetersizliği, yargının bağımsızlığı, idarenin yargı kararlarını uygulamama keyfiyeti gibi konular öteden beri değerlendirme konusu olmuştur. Son yıllarda genel olarak söz konusu sorunların giderilmesi, “hukuk devleti” ilkesinin gereklerinin yerine getirilmesi yönünde toplumumuzun beklentileri artarken; “ileri demokrasi” adı altında hak ve hukuk ihlalleri her alanda yaygınlaşmakta ve bunların “yasal dayanakları” hazırlanarak “otoriter yönetim” anlayışı her alanda dikte edilmektedir.

Bu çerçevede 12 Eylül 21010 Anayasa Referandumu sonrasında ve 12 Haziran 2011 Genel Seçimleri sürecinde çıkarılan, anayasaya ve hukuka açıkça aykırılık teşkil etmeleri nedeniyle “yok hükmünde” olan KHK (Kanun Hükmünde Kararname)’lar, çok ciddi sorunları beraberinde getirmektedirler.

Bu yazı kapsamında, 4 Temmuz 2011 tarihinde çıkarılan 644 sayılı KHK (Kanun Hükmünde Kararname) ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na verilen Meslek Odalarının, Yerel Yönetimlerin kimi yetkilerinin ne anlama geldiğini ve nasıl bir sürecin bir parçası olduğunu sorgulanmayı sürdüreceğiz...

Başlangıçta dahi anti-demokratik bir sürecin ürünü olan 644 Sayılı KHK, Meslek Odaları, Yerel Yönetimler ve kentleşme süreçlerini dönüştürerek “iktidarın emrine sunan” nitelikleri nedeniyle bu düzenlemelerin en önemlilerinden biri olarak öne çıkıyor.

Kentlerimizin planlı ve sağlıklı gelişimi, kentsel yaşamın niteliğinin yükseltilmesi, tarihi ve doğal

çevre yağmasının durdurulması gibi amaçlarla “Şehircilik Bakanlığı” kurulması önerisini yıllardır Mimarlar Odası tarafından gündeme getirilmekte ve çaba gösterilmektedir. Doğal olarak ilk bakışta, “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı”nın kurulması olumlu bir gelişme olarak algılanabilir. Ancak, Bakanlığın kuruluş süreci, amaçları, teşkilat yapısı ve yetkileri değerlendirildiğinde geçmiş dahi aratan “çok ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğumuz” açıkça anlaşılmaktadır.

644 sayılı KHK ile “Kent ve doğayı rant aracı olarak gören” bir anlayışın tüm alanlara egemen olmasının önündeki engellerin kaldırılması ve bu alanlara ilişkin yetkilerin AKP iktidarının elinde toplanması için TMMOB ve bağlı Odaların, Yerel Yönetimlerin “asli işlerine” ait yetkilerinin gasp edilmesi, “özerk ve kamusal kimliklerinin” yok edilmesi, TOKİ’nin Bakanlığa bağlanması ve bilirkişilik müessesesinin bakanlığın emrine verilmesi yönünde yapılan düzenlemeleri 4(dört) başlık altında değerlendirmemiz mümkündür.

Meslek Odalarının “özerk ve kamusal” kimliğine müdahale

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra 1924 Anayasası ile Meslek kuruluşlarının “tüzel kişilik” hakkı tanınmış, 1961 Anayasası ile “kamusal” kimlikleri Anayasal güvenceye kavuşturularak yapıları güçlendirilmiştir. 1980 darbesi sonrası, baskı rejiminin bir dayatması olarak topluma onaylatılan 1982 Anayasası ile kimi yetkiler sınırlandırılmıştır. Buna rağmen, mevcut Anayasa’nın 135. maddesi ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu’na göre, kuruluş amaçlarına ilişkin her türlü karar alma görev ve yetkisi kendi üyeleri tarafından oluşturulan genel kurullarında bulunmaktadır.

Buna karşın hükümet, Anayasaya aykırı bir şekilde, Meslek Odalarının üyelerinin iradelerini yok saymayı öngören düzenlemeleri KHK ile getirmekte sakınca görmemektedir. Bakanlık bünyesinde kurulan Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü’ne, Odaların “asli işleri” olan üye kayıt ve sicillerinin tutulması, mesleki norm ve standartların belirlenmesi görevi dahi verilebilmektedir. Bu düzenlemelerle hukuka ve Anayasaya aykırı bir şekilde Odaların “asli işleri” ellerinden alınmakta ve işlevsiz bırakılmaktadır.

Anayasa’ya göre Meslek Odaları ile Bakanlık arasında ancak bir “vesayet” ilişkisi olabilirken; KHK ile aykırı bir şekilde “hiyerarşik” bir ilişki tanımlanmaktadır. Bu değişikliğe göre, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı “mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlayabilmekte, bunları denetleyebilmekte ve böylece Meslek

Odalarının “özerk” yapıları ortadan kaldırılarak “bağlı kuruluş” statüsü getirilmektedir. Bir anlamda Odalar, Bakanlığın adeta bir hizmet birimine dönüştürülmektedirler.

Değişikliklerle, demokratik ve hukuk devleti ölçütlerine göre, Meslek Odalarının zaten sınırlı ve yetersiz olan hak, sorumluluk ve yetki alanlarının genişletilmesi gerekirken; KHK ile var olan yetkileri gasp edilmek suretiyle daha da kısıtlanmaktadır. Bu haliyle yapılan değişiklik, 87 yıl önce yürürlüğe sokulan Cumhuriyetin ilk Anayasasının dahi gerisinde bir düzenleme niteliğindedir. Ve tek başına bu örnek bile, “ileri demokrasi” söylemleri altında gerçekte nasıl “geriye gidildiğini” göstermektedir.

Yerel Yönetimlere “imar ve planlama” darbesi

AKP iktidarı, 2003 yılında “Yerel Yönetim Reformu” adı altında “yerrinde yönetim, yerel yetkilerin yerelde yerel yetkililerce kullanılması, hızlı karar alma...” gibi gerekçelerle kimi yasal düzenlemeler gündeme getirmiş, genelde olumsuz özelliklerine karşın, olumlu olarak niteleyebileceğimiz bir durum olarak, “yerel yönetimlerin özerk karar alma süreçlerini” göreceli de olsa güçlendirmişti.

Pratikte ve daha sonra yapılan düzenlemelerde tam tersi yönde bir tavır geliştirildiğine ve bunun sonucunda “merkezi vesayetin” daha da güçlendirildiğine tanık olunmuştur. Bu kez, “İmar ve planlama” alanında 644 Sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na “vesayet” ilişkisini de aşan müdahalelere olanak sağlanmaktadır.

Yapılan düzenlemeye göre; Ba-

kanlar Kurulu kararı ile Belediye sınırları dahil olmak üzere belirlenen alanlarda “...iyeleştirme, yenileme ve dönüşüm uygulamalarında idarelerce uyulacak usul ve esasları belirlemek, Bakanlar Kurulunca belirlenen bu nitelikteki uygulamalar ile finans merkezleri ve benzeri özel proje alanları ve özel yapım gerektiren yapılaşmalar ile 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu uyarınca Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan uygulamalara ilişkin her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ve yapı projelerini yapmak, yaptırmak, onaylamak, kamulaştırma, ruhsat ve yapım işlerini gerçekleştirmek, yapı kullanma izinlerini vermek ve bu alanlarda kat mülkiyetinin kurulmasını sağlamak.” gibi Yerel Yönetimlerin Anayasa ve ilgili yasalara göre yetkisinde olan işler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılabilecektir.

Bu çerçevede Bakanlık, Belediyelerin plan yapma, ruhsat ve iskan verme, harç alma gibi işlerini de üstlenebilecek olması işin ne kadar “vahim” olduğunu yeterince ortaya koymaktadır.

Bu müdahale, Belediyelerin “özerk yapılarının” güçlendirilmesi gerektiği koşullarda açık bir “yetki” gaspı anlamına gelmektedir. Ve bu düzenleme ile “Demokratik Yerel Yönetim” ve “özerk kamu yönetimi” anlayışının özünü anlayamayan, “otoriter bir yaklaşım” olarak; 150 yılı aşkın bir geçmişi olan belediyeleri var olan seviyelerinin gerisine düşürmektedir.

644 sayılı KHK ile tüm planlama yetkilerinin bakanlığa devredilmesi yetmemiş, 17 Ağustos 2011 günü

yayımlanan 648 sayılı KHK ile 644 sayılı KHK'nde ve 3194 sayılı İmar Kanunda yapılan değişikliklerle kırsal alanlarda ve tarım arazilerinde planlama yetkisiyle birlikte kullanım tasarrufları hakkında yetkiler bakanlığa verilerek bu alanların da ranta açılması sağlanmış olmaktadır.

TOKİ anlayışı “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı”na egemen olmuştur

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yönetici kadroları TOKİ kadrolarından oluşturulmuştur. Bu gelişmenin sonuçlarının anlaşılabilmesi için TOKİ'nin geçmişteki deneyimlerine ve temsil ettiği anlayışa kısaca göz atmamız yeterli olacaktır.

Son yıllarda TOKİ, kent ve doğa yağması sürecinde verilen olağanüstü yetkilerle başat bir rol üstlenmiş ve özellikle doğal, ekolojik ve kültürel değerleri açısından yasalarla korunmaları öngörülen bölgelerdeki, bütün bu özellikleri göz ardı eden projeleri, keyfi ve denetimsiz imar yetkileri sonucu gerçekleştirmektedir.

TOKİ, emlak pazarlamasına öncelik vermiş ve inşaat sektöründe devlet destekli büyük bir tekel haline gelmiştir. Yeni yasal yetkileri ve bunlara dayalı uygulamalarıyla, Anayasada Toplu Konut Kanunundaki ve kendi kuruluş mevzuatındaki temel ve kamusal amaç ve kimliğinden tamamen uzaklaşmış ve kamu varlıklarını ayrıcalıklı imar hakları ile donatıp pazarlayan gayrimenkul ajansı haline dönüşürmüştür.

Aynı zamanda TOKİ, deneyimleri ve uygulamaları ile mimari kültürden uzak ve mimari zevksizliğin, kentlerimizi ve kasabalarımızı ruhsuz ve yaratıcılıktan uzak bir ticari kentsel

planlamanın ve kenti “rantiyenin şantiyesi” olarak gören bir anlayışın temsilciliğini de üstlenmiştir.

Bu anlayışın kadrolarıyla birlikte Bakanlık düzeyine yükseltilmesi, geçmişte yapılan yanlışların sistematik ve yaygın bir şekilde uygulanacağı ve bu süreçten kentlerimizin, doğal kaynaklarımızın ve mimarlığımızın çok büyük bir zarar göreceği endişelerini güçlendirmektedir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarının İşlevsizleştirilmesi

644 sayılı KHK'de değişiklik yapan 648 sayılı KHK ile ülkedeki tüm Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları ve Yüksek Kurul üyelerinin görevlerine de 17 Ağustos 2011 tarihi itibarıyla son verilmiş ve 2863 Sayılı Kanun gereği Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı koruma kurulları lağvedilmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlı olarak yeniden oluşturulacak ve adları sadece “Kültür Varlıklarını Koruma” olacak kurullara üniversitelerden üye atanması da yürürlükten kaldırılarak kurul üyelerinin sadece bu bakanlık tarafından atanacak olması; bu alanda bilimsel bir yaklaşımdan çok, koruma kuramının evrensel yaklaşımlarını göz ardı eden, siyasi iradenin isteği doğrultusunda yaklaşımların söz konusu olacağı endişesini doğurmaktadır.

Bugüne dek belirlenen tüm doğal sitler ile korumaya alınmış tabiat varlıkları hakkında değerlendirme yapmak, doğa koruma alanlarını yeniden belirlemek ve bu alanlar üzerindeki tasarrufları şekillendirmek için de bu bakanlığa bağlı “Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü”nün kurulması; aynı ge-

nel müdürlüğe bağlı “Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu” ile illerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı temsilcisinin başkanlığında “Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonları”nın oluşturulması; öteden beri Orman Bakanlığı'na bağlı olan “Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tescil etmek” de aynı genel müdürlüğün yetkisine devredilmesi, 1989'dan bu yana faaliyette olan Özel Çevre Koruma Kurumunun (ÖÇKK) ise kapatılıyor olması, her türlü yetkiyi tek elde toplayan bir yaklaşımın tüm bu alanların da imar rantına yönelik yönetimi endişesini gündeme getirmektedir.

İktidara bağımlı “bilirkişilik” düzeni

Bilirkişilik düzeninin sorunlu bir alan olduğu öteden beri bilinen ve tartışılan bir konudur. Bu kapsamda zaman zaman kimi niteliksiz, taraflı, “sipariş” raporlardan şikayet edilmektedir. Özellikle TOKİ ve kimi Belediyelerin aldıkları “Kentsel Dönüşüm” kararlarının iptali amacıyla açılan kimi davalarda, hiçbir bilimsellikte bağdaşmayan ve kamu yararını gözetmeyen “idarenin lehine” raporlarla yargı kararlarının etkilenmeye çalışıldığı bilinmektedir.

Bu sorunların giderilmesi, bilirkişilerin doğru seçimi ve bağımsız karar vermelerinin desteklenmesi yönünde düzenlemeler yapılması gerekirken, KHK ile bilirkişilik Bakanlığın emrine verilmiş ve iktidardan yana ve “taraflı” hale getirilmiştir.

Kentleşme, planlama, çevre ile ilgili davalarda bilirkişi raporlarının

yargı kararlarında belirleyici önemi bulunmaktadır. Bu nedenle raporların bilimsel kriterlere, kamu ve toplum yararına uygun objektif bir şekilde hazırlanmasının güvence altına alınması yargı kararlarının hukuka uyarlılığı ve doğru olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Yapılan değişiklik var olan olumsuzlukları daha da arttırabilecek özellikler taşımakta ve iktidara bağlı “tarafli” bilirkişi raporları ile yargı yeni bir “vesayet” altına alınmaktadır.

Bundan böyle bilirkişi raporlarının niteliği ve bağlı olarak yargı kararlarının hukuka uyarlılığı en çok tartışılan konular olarak gelecekte

gündemde yerini alırken, kent ve çevre davalarında idarenin “yağma kararlarını onaylayan” yargı kararları ile yüzleşmek zorunda kalacağımızı tahmin etmemiz zor değil.

Bu yazı kapsamında belli başlı sakıncaları ifade edilen 644 sayılı KHK ile ilgili değerlendirmeler ışığında; yapılan değişikliklerin herhangi bir yasa düzenlemesinden öte çok daha fazla anlamlar taşıdığı; bu bağlamda “ileri demokrasi” söylemleri altında Meslek Kuruluşlarını ve Yerel Yönetimleri her bakımdan “teslim almayı” amaçlayan, kenti ve doğayı “rantiyenin” hizmetine sunan, demokratik ve hukuk devleti anlayışı ile bağdaşmayan,

uygarlaşma karşıtı yeni “otoriter ve yağmacı” bir rejim tehdidini beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır.

Öncelikle ülkemizin kentlerini, doğal kaynaklarını, meslek alanlarımızı, meslektaşlarımızı ve yurttaşlarımızın geleceğini felakete sürükleyebilecek nitelikteki bu sürece “dur” denmesi gerekiyor. Bu anlamda 644 Sayılı KHK’nin iptali ve olası olumsuz gelişmelerin yaşanmaması amacıyla başta Meslek Kuruluşları ve Yerel Yönetimler olmak üzere çabalarımızı en geniş toplum kesimleri ile birlikte bir dayanışma içerisinde sürdürmemiz gerekiyor...

Bir Geleneksel Kent Dokusu Olarak Savur

Yrd. Doç. Dr. F.Meral HALİFEOĞLU

Mardin iline bağlı bir ilçe olan Savur, il merkezine 47 km uzaklıktadır. Ticaret yolları ve geçitlerin buluştuğu Midyat platosunun ku-

zeybatı ucundadır. Tarihte bilinen en eski uygarlık merkezlerini barındıran Mezopotamya Bölgesi'nin kuzeyinde, çok önemli kültürlerin, dinlerin, dillerin kesiştiği ve birbirini etkilediği bir coğrafyada kurulmuştur. Yukarı Mezopotamya'nın bir parçası olan ilçe, Tur Abdin bölge-

sinin batısında yer almaktadır. Tur Abdin; batıda Mardin, kuzeyde Hasankeyf, doğuda Cizre ve güneyde Nusaybin sınırları içinde kalan bölgenin adıdır. Bu bölgenin yüzölçümü 10.000 km2 den fazladır (Aydın vd, 2000).

Savur ve yakın çevresinin haritası

Savur kelimesi, Süryanice 'Sav-ro' sözcüğünden türemiştir. Savro boyun anlamındadır. Süryanice'de Savro, Arapça da Savr olarak geçmektedir (Akyüz, 1998). Bir başka kaynağa göre, Kumuk Türkleri'nce kurulan Savur, Şuara adıyla da

anılmış, Süryaniler ise kente Suara adını vermişlerdir (Yurt Ansiklopedisi, 1983). Yukarı Mezopotamya'yı Yukarı Dicle Havzasına ve dolayısıyla Antik Çağların ve Ortaçağın maden kaynaklarına bağlayan geçit noktası Savur'dur. Bu nedenle

hem Antik Çağlarda hem de Ortaçağda stratejik bir nokta olarak bölge hâkimiyetini elinde tutmak isteyenler için mutlaka ele geçirilmesi gereken bir kale olmuştur (Ayaz, 2003).

Savur'un da içinde bulunduğu Mezopotamya halkı 1. yüzyıldan başlayarak 4. yüzyılın sonlarına doğru putperestlikten soyutlanmış ve Hristiyanlığı kabul etmiş, böl-

gede birçok kilise inşa edilmiştir. Savur'un merkezinde ve bugün cami olarak kullanılan bir kiliseyle, Kılıt (Dereiçi) Köyü'nde Mor Yuhannun Kilisesi, Mor Abay, Mor The-

oduto, Mor Şabay ve Mor Dimet Manastırları bunlardandır (Akyüz, 1998).

1925 yılında Savur'dan görünüş (Tomas Çerme)

SAVUR'DA GELENEKSEL YERLEŞMENİN ÖZELLİKLERİ

Savur'un geleneksel kent dokusu ve konut mimarisinin oluşumuyla en fazla benzerlik gösteren yerleşim yeri Mardin'dir. Geleneksel Mardin evlerinin oluşumundaki en önemli etmenler ise, içinde bu-

lunduğu bölgenin iklim ve topografyasıdır. Kentin topografik yapısı, konutun kütleli biçimlenmesinde mevsimlik kullanımı ön plana çıkarılmazken, eğimli arazide tek yöne doğru (güney) yönelme zorunlu-

luğunu getirmiştir. Kentin sınırlı bir alanda gelişmek zorunda kalışı, yata da yayılma yerine, düşeyde katları kullanan bir tasarım anlayışının tercih edilmesine neden olmuştur.

Savur'un genel görünüşü

Harem-selamlıklı ev düzeni, yüksek taş duvarlarla sokaktan ayrılmış avlu ve teraslar, büyük merkezli mutfaklar genel plan özelliklerini yansıtmaktadır.

Belli mekânların tekrar edilmesiyle evin büyütüldüğü görülmektedir. Evlerin, kapalı ve yarı açık mekânları kare ya da kareye yakın

bir modül veya tekrarından oluşmaktadır. Yapılar güneye yönlendiğinden cephelerde bu yön önem kazanır. Planlamayı yönlendiren yaşama birimi, eyvan ve revak gibi ana mekânlar, genellikle güney cephesinde toplanmıştır. Hiçbir yapı birinci kattan itibaren bir diğerinin önünü kesmediği gibi pencereler de birbirini görmez (Alioğlu,

2000).

Savur geleneksel kent dokusu, karşılıklı iki tepenin yamaçlarındaki yerleşim alanlarından oluşmaktadır. Kalesi, topografyaya göre biçimlenmiş sokakları, çarşısı, sosyal ve kamu yapıları, konakları ve evleri geleneksel yerleşim düzeninin özgün değerlerini yansıtmaktadır.

Savur sokaklarından görünüşler

Dağlık bir bölgede kurulmuş olan ilçenin batısını sınırlayan çevre yolunun altından Savur Çayı geçmektedir. Derenin hayat verdiği ovalar, yeşillikler ve ormanlarla kaplıdır. Kuzeydeki tepenin üstünü kuşatan, ancak günümüze sadece kalıntıları ulaşan Savur Kalesi'nin sardığı alanın, ilk yerleşim bölgesi olduğu düşünülmektedir. Geleneksel kent dokusunun en belirgin özelliği, organik düzendeki sokaklardır. Topografyanın etkisinin büyük olduğu sokaklarda, önceden düzenlenmiş bir biçimlendirme

yoktur. Doğal süreçte, yapıların parsel oturmaından sonra geriye kalan alanlar sokakları oluşturmuştur. Yerleşime bağlı olarak doğu-batı, kuzey-güney ve ara yönlerde gelişen sokaklar, her iki tepenin yamaçlarına dik, paralel, kıvrımlı olarak ilerlemekte, yer yer bazı düz alanlarda birleşmektedir. Yamacın alt yönünde birbirine paralel iki caddenin yer yer bağlandığı dik sokaklar Mardin'de olduğu gibi basamaklandırılmıştır. Bazıları da eğimin fazlalığından adeta merdivene dönüşmüştür. Geleneksel yaşamın

ağır bastığı kentte, at ve eşeklerle taşımacılık günümüzde de devam etmektedir.

Kentin yerleşim alanı, bazı alanlarda yoğun ve sıkışık bir görünümündedir. Kuzey-güney doğrultusunda gelişen kent bütünü önceden planlanmamış, ihtiyaç oldukça yeni evler eklenmiştir. Savur'da, alt katında iki sokağı birbirine bağlayan bir geçit bırakıldıktan sonra, üstüne oda yapılan (abbara) bir örnek bulunmaktadır.

Savur geleneksel kent dokusu

Her iki tepenin üst noktalarından itibaren çevreye kıvrımlar halinde yayılan dokuda, konak ve büyük evlerin parselleri adalar şeklinde düzenlenmiştir. Diğer evler, ara parsel, tek yönden bitişik köşe parsel, çift yönden bitişik köşe parsel veya topografya ile sınırlandırılmış parseller üzerine oturmuşlardır.

Savur merkezde dini mimari örneği olarak iki cami ve bir türbe bulunmaktadır. Camilerden biri Kalenin bulunduğu tepenin yamaçlarında, Gazi Mahallesi'nde yer alan Eski Cami, diğeri ise çarşının kuzeyinde Devlet Mahallesi'nde bulunan Yeni Cami'dir. Eski Cami, bölgede uzun süre yaşayan Süryanilere ait

bir kilise iken, Artuklular döneminde camiye çevrilmiştir. Sitti Legliye Türbesi ise ilçenin doğusunda bulunan mezarlıkta yer almaktadır. Kentin mezarlığı, yerleşim alanının doğu tarafında, güneyde düz bir alana yayılmıştır. İlçede yaşamış olan Süryanilere ait mezarlık bulunmamıştır.

Kent dokusundan ve evlerden kesitler

Savur'da kentsel dokuyu oluşturan en önemli öge olan "geleneksel Savur evleri", organik bir doku-

da gelişmiştir. Geleneksel niteliklerini büyük ölçüde koruyan evler, özgün kullanımlarını günümüzde

de devam ettirmektedir.

Savur geleneksel evlerinden örnekler

Savur'da topografya, evlerin kat düzenlerini, biçimlenmelerini belirleyen en önemli etkidir. Geleneksel evlerin giriş katı ile son katı-

nın ilişkisini ve sokakla olan bağlantısının belirleyicisi de topografyadır. Böylece kübik bir yapı anlayışından uzak, eğimli zemin üzerinde ka-

demelenerek yükselen bir tasarım oluşmuştur. Evler belirli bir yöne sabit kalınarak yapılanmamıştır. Bir kısmı ilçenin batısındaki yeşil alana

bakarken, doğudakiler karşıdaki ye-
şil tepelere ya da ana yollara yön-
lendirilmişlerdir. Evin önünün açık ve

havadar olması, manzarayı görmesi
planlamadaki önemli bir etmendir.
Ancak komşunun görüşünün en-

gellenmemesine ve mahremiyetine
özen gösterilmiştir.

Savur geleneksel evlerinden örnekler

Evler genellikle iki ya da üç kat-
tan, konaklar ise üç ya da dört kat-
tan oluşmaktadır. Mardin'de olduğu
gibi (Alioğlu, 2000), Savur'da da bir
evin sahip olabileceği kat adedinin

en önemli belirleyicisinin parselin
başlangıç ve bitim noktaları arasın-
daki kot farkı olduğu anlaşılmak-
tadır. Evin en üst katının, eğimin
en üst düzleminde olduğu ve aynı

düzlemdeki sokakla ilişki kurabilen,
kısmen de bağımsız bir kat olduğu
görülmektedir. Bazı evlerde parselin
konumuna göre, ara katlardan da
sokakla ilişki kurulmaktadır.

Savur evlerinin iç mekanlarından görünüşler

SONUÇ

Savur geleneksel kent dokusu ile bu dokunun en önemli öğeleri olan konaklar ve evler; topografya, malzeme, yapım tekniği, kültürel etkileşim, aile ve toplumsal yapı gibi etkenlerin yanında, endüstri öncesi şehrin nitelikleri gibi genel etkenlerin belirleyiciliğinde oluşmuştur.

Savur, özgün mimarisini koruyan bir kenttir. Bu durumun oluş-

masında, ilçenin anayol üzerinde yer almaması, yöre halkının anılarla dolu geleneksel evlerde ve konaklarda, dekoratif ve kişisel eşyalarla birlikte geçmişini koruyarak yaşamaya devam etmesi, tarlasını, bahçesini terk etmemesi, büyük kentlere göç edenlerin yılın belli dönemlerini Savur'da geçirmesi ile sağlanmıştır. Bu durum kültürel sü-

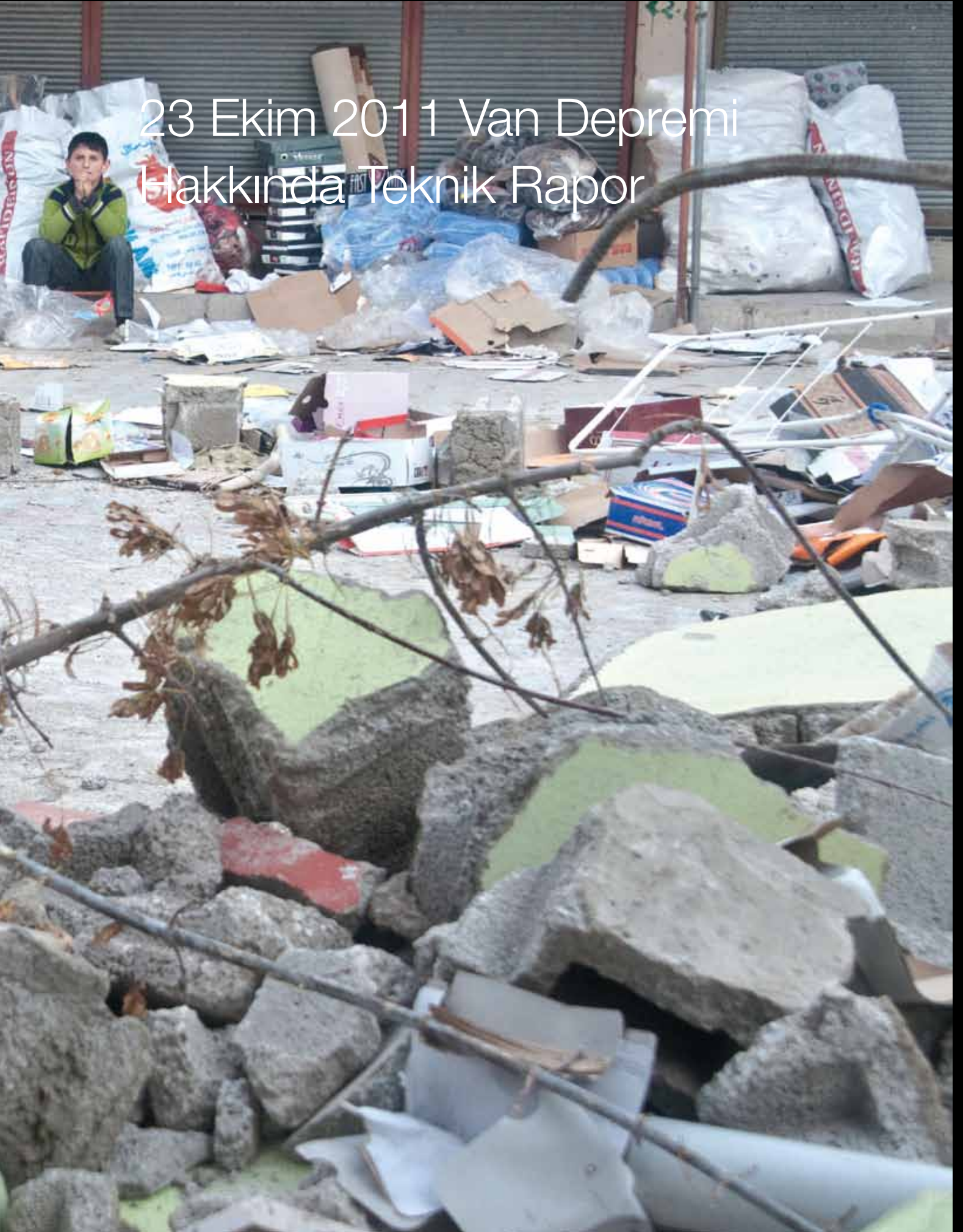
rekliliği de beraberinde getirmiştir. Evlerin bugünkü sahipleri ve kullanıcıları, ilk sahiplerinin kuşaklar sonrasındaki mirasçılarıdır. Bu bakımdan evlerle kullanıcılar arasındaki bağ çok güçlüdür. Bütün bunlar, Savur geleneksel kent dokusunun ve sosyal yaşantısının korunmasında önemli birer faktördür.

KAYNAKLAR

- Alioğlu, F. (2000) Mardin Şehir Dokusu ve Evler, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.
- Ayaz, E. (2003) Geçmişten Geleceğe Savur, Savur Belediyesi Yayını, Savur.
- Aydın, S., Emiroğlu K., Özel, O., ve Ünsal S. (2000) Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.
- Akyüz, G. (1998) Mardin ilinin Merkezinde, Civar Köylerinde ve İlçelerinde Bulunan Kiliselerin ve Manastırların Tarihi, Resim Matbaacılık, İstanbul.
- Halifeoğlu, F.M, Geleneksel Konut Aile İlişkisinin Sürdüğü Bir Yerleşim:SAVUR, ÇEKÜL Yayınları, 2008, İstanbul.
- Anonim (1982-1983) Yurt Ansiklopedisi, 8. Cilt, Anadolu Yayıncılık, İstanbul
- Tomas Çerme Arşivi, İstanbul, 2011.

23 Ekim 2011 Van Depremi Hakkında Teknik Rapor

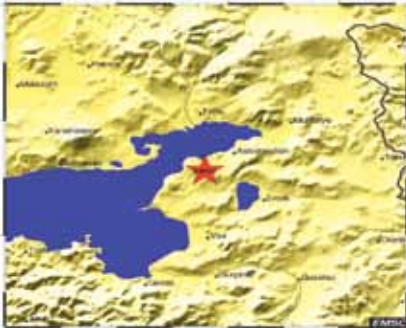

23 Ekim 2011 Van Depremi Hakkında Teknik Rapor

TMMOB Mimarlar Odası

Büyük bir bölümü 1. Derece ve 2. Derece deprem bölgesi olan Van ilinde; 23 Ekim 2011 günü merkez üssü Van ili Tabanlı köyü olan ve 7.2 büyüklüğündeki deprem, ülkemizde gerçekleşen en büyük depremlerden birisi olmuştur. Peşinden 9 Kasım 2011 günü gerçekleşen 5.6 büyüklüğündeki deprem ise orta büyüklükte olarak değerlendirilecek bir deprem olsa da sonuçları itibariyle oldukça yıkıcı etkiler taşımaktadır.

AFAD tarafından 21 Kasım 2011 tarihinde yapılan açıklamaya göre 23 Ekim depreminde 604 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 222 vatandaşımız enkazdan sağ kurtarılmış; 9 Kasım depreminde de 40

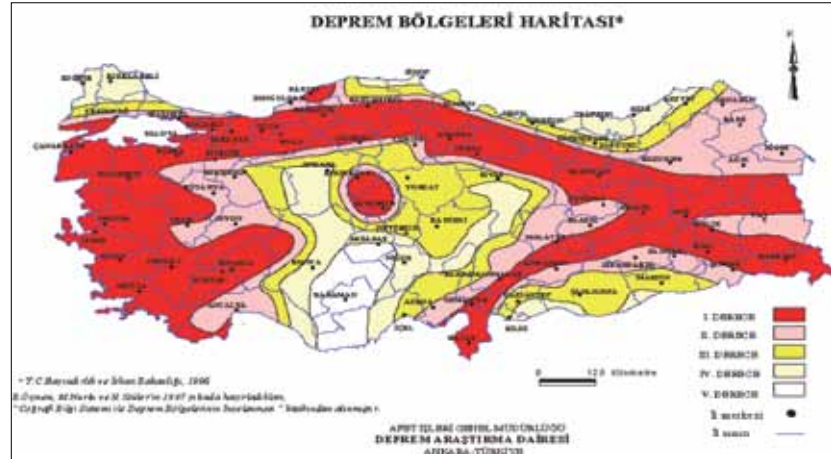
vatandaşımız yaşamını yitirmiş 30 vatandaşımız da enkazdan sağ olarak kurtarılmıştır.

Ancak aradan 12 yıl geçmesine karşın henüz etkilerini silemediğimiz 17 Ağustos 1999 depreminin hemen ardından yaşadığımız 12 Kasım 1999 Düzce depremini tekrar yaşatırcasına; Van bölgemiz 9 Kasım 2011 de 5,6 büyüklüğünde bir depremle tekrar sarsılmış ve bu depremde 40 insanımız daha yaşamını kaybetmiş bulunmaktadır.

çalışan değerli yardım ekipleri ve basın emekçilerimiz de canlarını yitirenler arasında yer almaktadır.

TMMOB Mimarlar Odası olarak bilim, teknik ve etik dışı uygulamalar nedeniyle yaşanan bu acı kayıplar için tüm halkımıza ve dost dünya insanlarına başsağlığı, yaralılarımıza acil şifalar, bu zor şartlarda hayata tutunmaya çalışan yurttaşlarımıza ise sabır ve güç diliyoruz.

Ancak yaşanan depremler sonrasında hep birlikte tanık olduğumuz süreç;

Yaşadığımız her felakette inanılmaz bir özveri ve gayretle ülkemizin ve dünyanın her yerinden gelerek

muhtemelen bugüne değin eleştirmediğimiz sadece deprem sonrasında hazırlığı öngören yara sarma politi-

kalarımızın bile iflas ettiğini göstermektedir.

Bugün 1999 depremini milat ilan ederek meslek odalarının yıllardır bıkmadan usanmadan yaptıkları uyarıları göz ardı eden ve 12 yıldır her türlü felaketi kendi ekonomik ve politik programları doğrultusunda fırsata çevirmeye çalışan kimi yetkililer, Van depremini de “yeni bir milat” ilan ederek sorumluluktan kurtulmanın peşinde koşmaktadır.

TMMOB’ye bağlı ilgili meslek odalarının mesleki ve kamusal sorumluluğu olan afet yönetimi ve hasar tespitleri konusunda ki yardımlarını kabul etmeyen, uyarılarını dikkate almayan ve yaklaşık üç günde bölgedeki ön hasar tespitlerin tamamlandığını bildiren yetkililer kendi sorumluluklarını unutup cinayet niteliğinde ki yeni yıkımlarına sorumlu aramaya çıkmışlardır.

Van, Erciş ve köylerinde barınma ihtiyacı olan insan sayısı tahmin edilenlerin çok üstündedir ve bu amansız kış şartlarında hala çadır kuyruklarında bekleyen çok sayıda insanımız bulunmaktadır. Çadır bulabilenler ise çok zor geçen kış koşullarına dayanıklı ve yeterli donanımına sahip olmayan çadır alanlarında yeni bir afeti yaşamaktadırlar.

Bölgede halen devam eden deprem koşulları, kentsel ve kırsal yapı stokunun aldığı orta ve ağır dereceli hasarlar ve iklim koşulları nedeniyle ortak yemekhane, sağlık ocağı, mobil tuvalet, banyo gibi donanımları olan geçici barınma alanlarına acil ihtiyaç bulunmaktadır. Aksi takdirde özellikle yaşlı ve çocuk ölümlerinin ve salgın hastalıkların önüne geçmek imkânsız hale gelecektir.

Bu konuda “varsa” bölgedeki sağlam kamu yapıları kış şartları-

na dayanıklı konteynırlar, prefabrik konut ve şantiye binaları vb. dahil olmak üzere kullanılmalı ve bu konuda özel sektör imkanları da seferber edilmelidir. Gerektiğinde ise bir dil sürçmesi olduğunu düşündüğümüz “güç sınamak” tan ve siyasi hassasiyetlerden derhal vazgeçilerek uluslararası yardım istenmelidir. Geçici barınma alanlarının yer seçimi ve teşkilinde ise gerekli teknik standartlara uyulmalıdır

Bu somut ve acil ihtiyaca rağmen Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) geçici barınma amacıyla da yeterli kadar konteynerin üretimi için çalışmalarına başlanmış olduğunu depremden 23 gün sonra 12 Kasım 2011 günü yinelemekle kalmıştır.

Yurttaşlarımızın çoğunun ekonomik koşullarının ev kiralamaya dahi uygun olmadığı ve çoğunlukla da hayvancılık ve tarımla geçinen bölgede yeterli olanağa sahip olanlar kenti terk etmektedir. Kalanların ise yaşadıkları bölgelerden uzak illerdeki yazlık konutlara ve veya otellere yerleştirilmesi geçici barınma sorunu çözmekten uzak ve gerçekçi bulunmamaktadır. Ayrıca Aralık ayında okulların açılacağı ve 800 öğretmenin göreve başlayacağı bildirilmektedir.

Ancak bunun gerçekleşebilmesi için özellikle okul, yurt, lojman gibi yapılarının ve hastanelerin incelenip gerekiyorsa güçlendirilerek güvenli bir şekilde hizmete sunulması ve/veya kış koşullarına dayanıklı ve donanımlı, çok amaçlı kullanılabilecek barınaklar gerekmektedir.

Bu konuda Van Valiliğince 28.Ekim 2011 Cuma günü saat 23.52 itibarıyla kamuoyuna yapılan açıklamada; Van merkezinde bulunan kamu yapılarının hasar tespitlerine ilişkin olarak Vilayet Binası, As-

keri ve Emniyet Müdürlüğüne ait binalar ve lojmanlar, Savcılık ve Adalet Bakanlığına bağlı lojman binaları ve bazı hastaneler, alış merkezleri dahil olmak toplam 112 binadan 34 binanın hasarlı oturulamaz 23 binanın ise hasarlı-oturulabilir olduğu belirtilmiştir. Bu tespitlerde okullar ve yıkılan otel binaları yer almamaktadır. Ayrıca bütün hasar tespitlerinde kullanılan hasarlı ancak oturulabilir ifadesi de dikkat çekicidir. Bölgede yapılan incelemelerde bu tespitlerin dahi gerçek durumu yansıtmadığı ve yeterli olmadığı görülmektedir.

Milat kabul edilen 1999 depremlerinden bu yana 12 yıl geçmiş olmasına rağmen deprem riski taşıyan bölgeler başta olmak üzere ülke bütününde kamu yapıları dahil olmak üzere herhangi bir yapı envanteri bulunmamaktadır.

Bugüne değin yapılan ve son yıllarda olağan üstü bir şekilde artan bütün envanter çalışmaları kamu arsa ve binalarını, hazine ve 2B orman, otlak, mera ve tarım arazilerini kar amaçlı olarak elden çıkarmaya ve sermayenin hizmetine sunmaya yönelmiştir. Bu nedenle kentlerimizde kamusal ve toplumsal amaçlarla kullanılabilecek alanlar, kentsel ve ekolojik rezervler giderek yok olmaktadır.

Depremin hemen ardından yaşanan acil yaşamsal sorunlar henüz çözümlenmeden “fırsat bu fırsattır” gayretiyle dillendirilen “kentsel dönüşüm” ve “yeni kentler” kuracağız söyleminin hangi anlama geldiğini Marmara Bölgesi’nde yaşanan örnekler nedeniyle çok iyi bilinmektedir.

Üstelik depremden hemen sonra alınan bir kararmış gibi kamuoyuna deklare edilen kentsel dönüşüm kararları 18 Ekim 2011

tarihli resmi gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı Eki 2012 Yılı Programının Makroekonomik Amaç ve Politikaları belgesinde yer almaktadır.

Ayrıca bu söylem gerçek işsizlik oranı yüzde 30'u bulan ve yüzde 51'i yeşil kart sahibi bulunan ülkemizin yoksul insanların yaşadığı bölge de ancak gayrimenkul sim-sarları için umut olmaktadır. Ne yazık ki bölgede gayrimenkul ve kira fiyatları şimdiden ikiye katlanmış bulunmaktadır.

Kuşkusuz en önemli gereksinimimiz; yaşam çevrelerimizin sağlıklı ve güvenli hale getirilmesi ve yapı stokumuzun iyileştirilmesidir. Ancak bu gereksinimin sağlanabilmesi için; öncelikle merkezi ve yerel iktidarlardan başlayarak toplumca canımıza ve geleceğimize mal olan niteliksiz yapı stokunu oluşturan anlayışlardan derhal vazgeçmemiz gerekmektedir. Aksi takdirde aynı anlayışlarla oluşturacağımız her yerleşme gelecekteki afetler için "hepimize mezar birilerine kar alanı" olmaya devam edecektir.

Marmara depreminden edindiğimiz en önemli deneyimlerden birisi de yoksullar, kiracılar ve bölgedeki istihdam sorunları için hiçbir çözüm üretemeyen kalıcı konut uygulamaları olmuştur. Bugün Sayın Başbakan tarafından inşaatlarına başlandığı ve Ağustos ayına kadar bitirileceği söylenen kalıcı konut uygulamalarının; yer seçimi kararlarından başlayarak bugüne değin yaşanan olumsuzluklardan çıkarılan dersler bilim ve teknik gerekler ve kamu ve toplum yararının esas alınarak yürütüleceği konusunda ciddi bir güvence ihtiyacı bulunmaktadır.

Van ve Erciş depremi sonrasında yaşanan en büyük olumsuzlar-

dan birisi de bu felaket karşısında tek bir yürek olan ülkemizin her yanından gelen yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasındaki aksaklıklar olmuştur.

Deprem sonrasında yaşanan afet hakkındaki bilgi kirliliği ve hasar tespitleri de dâhil olmak üzere yaşanan bu aksaklıklardaki en büyük neden ise afet yönetim sisteminin ana unsurları olması gereken merkezi, yerel otoriteler, meslek odaları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili toplumsal kesimler arasındaki koordinasyon eksikliğidir.

Bölgeye özgü olarak görülen merkezi ve yerel yönetimlerin afet bölgelerinde hiç yaşanmaması gereken politik hassasiyetleri ise koordinasyon sorununu daha da sorunlu hale getirmektedir.

Bu bağlamda; özellikle siyasi yetkililerin başta afet ve acil durum yöneticileri ve sorumluları olmak üzere bütün görevlileri afet bölgesinde hayat kurtarma ve esenliği sağlama gibi asıl uğraşlarından alıkoyan karşılama-uğurlama törenleri ve enkaz başında yaşanan son acı olaylar ise mutlaka ders çıkarılması ve tekrarlanması gereken davranışlar olarak afetler tarihimize geçmiştir.

Özellikle afetler sonrasındaki alınacak tedbirler ve yaşamsal karar süreçlerin de; başta merkezi ve yerel yönetimler üniversiteler ve meslek odaları olmak üzere tüm toplumsal ve siyasal kesimlerin iş ve güç birliğine, dayanışmasına ve karar süreçlerini toplumla birlikte üretmesine gereksinim vardır.

Bu nedenle; Türkiye'de afetlerin önlenmesi ve risklerinin azaltılabilmesi için ülke genelinde araştırma, planlama, yönlendirme, faaliyetleri destekleme ve denetleme yapı-

bilen bir koordinasyon kurumuna kuruma ihtiyaç olduğu yıllardır gündeme getirilmektedir.

Bu ihtiyacı sağlamak adına da 29.5.2009 tarihinde 5902 sayılı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna göre de; Başbakanlık Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlükleri kapatılmış il ve ilçe örgütlenmeleri lağvedilmiş yerlerine Başbakanlığa bağlı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı" (AFAD) adı ile yeni bir kurum kurulmuştur. Ancak getirilen bu yeni düzenlemenin de ülkenin gereksinimini karşılayamadığı yaşanan son afetler ve afet sonrasında yaşanan koordinasyon sorunları nedeniyle açıkça ortaya çıkmıştır.

Bu nedenle acil olarak; afet yönetimi ile ilgili bütün kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma ve koordinasyon sağlama ilkesini esas alan, merkezi, bölgesel ve yerel düzeylerde görev, yetki ve sorumlulukların açıklıkla belirlendiği, bilgi ve teknolojiye ulaşma ve etkin kullanma kapasitesine sahip bilgili, eğitilmiş ve deneyimli personellerden oluşan "özerk ve etkin" yeni bir kurumsal yapılanma gerekmektedir.

Bütün bu genel değerlendirmelerin de ötesinde; Odamız ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne bağlı Odalar tarafından Van, Erciş ve köylerinde yapılan inceleme ve tespitler sonucunda yaşanan yıkımın ve can kayıplarının nedenin deprem değil, planlama, mimarlık-mühendislik bilim ve teknik gereklerini yerine getirmeyen planlama yapılaşma üretim ve

denetim sistemi ve özellikle kırsal bölgelerde yaşanan toplumsal yoksulluk ve yoksunluk olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Özellikle deprem bölgesinde okullar hastaneler yurt ve lojman gibi kamu yapılarında ve kırsal bölgelerde yaşanan yıkım ve hasarlar planlama ve yapı üretim ve denetim sistemimizin acilen gözden geçirilmesini olmazsa olmaz bir önkoşul olarak dayatmaktadır. **Bu nedenlerle ülke çapında öncelikli ve acil olarak;**

- Afet yönetimi ile ilgili bütün kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapma ve koordinasyon sağlama ilkesini esas alan çağdaş ve bilimsel ilkelere uygun bir afet yönetim sistemi kurulmalıdır

- 2011 yılında açıklanabilen “Ulusal Afet Yönetimi Stratejisi ve Eylem Planı” bilimin rehberliğinde kamu ve toplum yararı ve toplumsal katılım esas alınarak yeniden gözden geçirilmeli ve derhal uygulanmaya başlanmalıdır.

- Sağlıklı ve güvenli yapı üretim ve denetim sürecini ticari bir alan olarak sermayeye teslim eden mevcut yapı denetim sistemi ve bu sistemi daha da etkisiz hale getirerek ülkemizde var olan yerleşmelerin % 70’ini oluşturan nüfusu 5.000 kişinin altında olan belediyelerdeki yapılaşmayı yapı denetimi kapsamı dışına çıkaran 648 sayılı KHK derhal iptal edilmelidir.

- Kır, kent, nüfus, kamu yapıları ve yerel ve merkezi kamu idareleri tarafından üretilen yapı ayrımı gibi ayrıcalıklar tanınmaksızın planlamadan başlayarak yapı üretim sürecinin tümünü içeren sağlıklı ve güvenilir bir kamusal ve toplumsal denetim sistemi gerçekleştirilmelidir.

- Anayasa ve ilgili yasalara da

aykırı olarak çıkarılan toplumsal ve kamusal denetimin vazgeçilemez unsurları olan meslek odaları ve yerel yönetimleri işlevsiz ve yetkisiz hale getirerek denetimsiz ve kontrolsüz yapılaşmanın önünü açan 644, 648 vb. sayılı KHK’LAR ve benzeri yasal düzenlemeler acilen iptal edilmelidir.

- Sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir yaşam alanlarına ulaşılması için doğal varlıkları, ekolojik, tarihi, kültürel, toplumsal değerleri koruyan, yaşatan, geliştiren kamu ve toplum yararının esas alan bütüncül planlama yaklaşımı benimsenmeli, kısa vadeli ekonomik ve siyasal çıkarlar uğruna kentlerimizi bir rant alanı olarak gören parçacıl ve projeci planlama yaklaşımları sona erdirilmelidir.

- Öncelikle deprem bölgelerinden başlayarak çevre düzeni ve il gelişim planlarında kentsel riskler ve afet riskleri belirlenmeli ve azaltılması yönünde acil önlemler alınmalı ve bu önlemlere göre bütün çevre, nazım ve uygulama imar planları düzeltilmelidir. Ve bu önlemlerden asla ödün verilmemelidir.

- Okul hastane yurt yapıları gibi kamusal ve toplumsal amaçla kullanılan yapılar başta olmak üzere Türkiye bina envanteri acil olarak çıkarılmalı ve binaların hasar görübilirlik tespitleri bilimsel yöntemlerle kamu kurum ve kuruluşları eliyle yapılmalı ve rant alanı haline getirilmemelidir.

TMMOB Mimarlar Odası olarak bütün bu düzenlemeler yapılırken;

- Karar süreçlerinde bilimin rehberliğinde kamu ve toplum yararının esas alınması ve toplum katılımının şart olması gerektiğini,

- Kentsel dönüşüm adı altında yeni yağma uygulamaları yerine,

afetlere karşı kentlerimizin ve kırsal yerleşmelerimizin güçlendirilerek sağlıklılaştırılmasının sağlanmasını,

- Yapılaşma ile ilgili mevzuatımızın, kır ve kent ayrımı gözetmeksizin bir bütünsellik içerisinde yeniden ele alınmasını,

- İvedi gereksinimimiz olan yaşam çevrelerimizin sağlıklı ve güvenli hale getirilmesi, yapı stokumuzun iyileştirilmesini,

- Kamu yönetiminin afet olgusunu bütünsel olarak görmesini ve bu doğrultuda ele almasını,

- Yapı denetim sisteminin, kamusal bir hizmet olarak ele alınmasını ve her tür ticari kaygıdan uzak yeniden örgütlenmesini,

- Yaşam alanlarımızın pazarlanacak bir meta olarak görülmesini,

- Afetlere yönelik planlama süreçlerinin, yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılması hedefi ile ele alınmasını,

- Sağlıksız ve güvensiz yerleşmelerde yaşamının kader olmadığı toplumsal bir bilinç haline gelmesinin, gerekliliğini bir kez daha yineliyoruz.

Ancak öncelikle belirtmek isteriz ki; “sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşama hakkı” toplumsal bir talep haline gelmedikçe, ülkemizde deprem ve doğa olaylarının yol açtığı yıkımlar ve felaketler kaçınılmaz olacaktır.

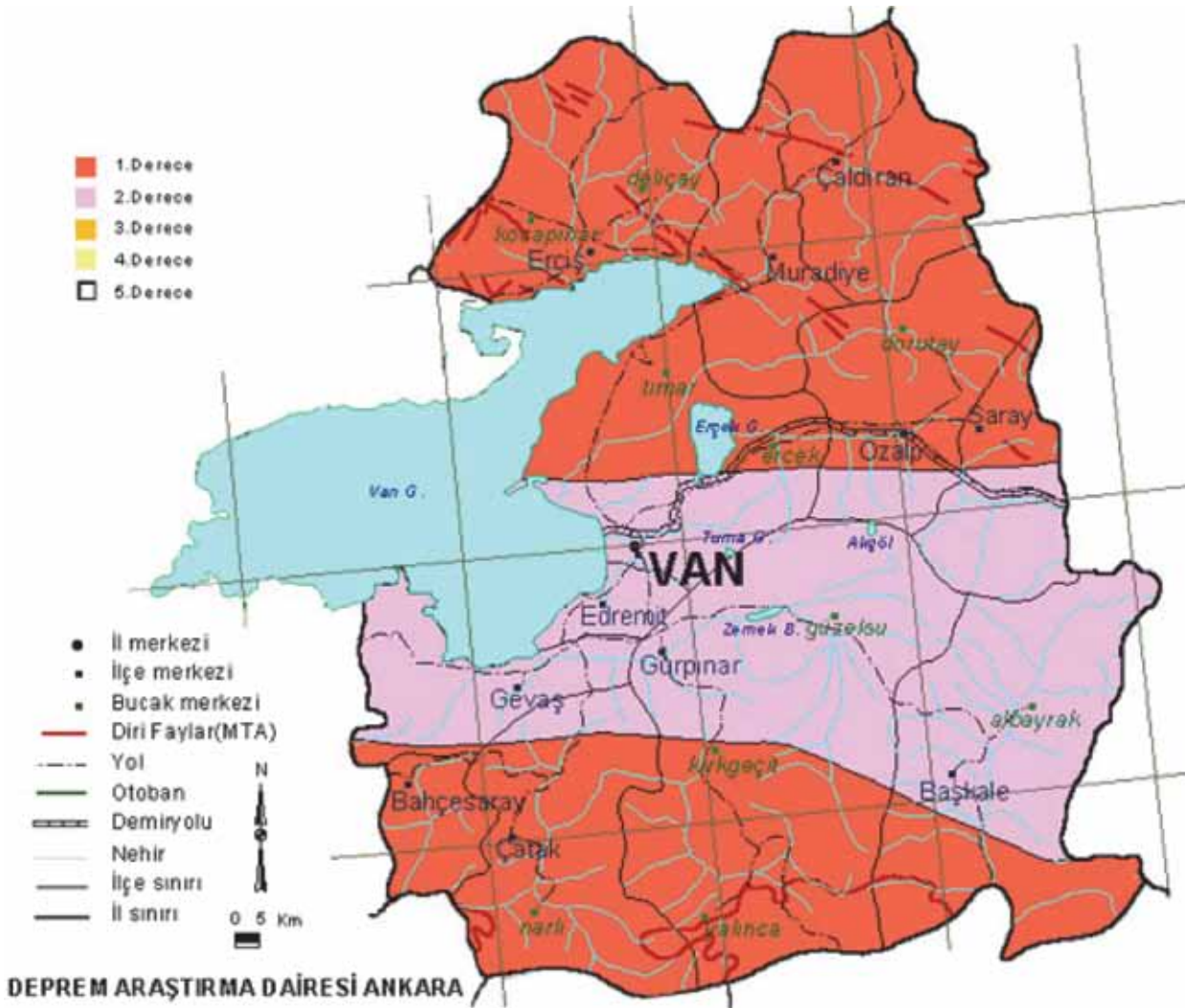
TMMOB Mimarlar Odası olarak 23 Ekim 2011 saat 13:41’ de, merkez üssü Van/Tabanlı olan 7.2 büyüklüğündeki depremin ardından; Van, Erciş ve köylerinde yapılan inceleme ve tespitler sürdürülmekte olup; bu kapsamda yapılan kimi teknik inceleme ve gözlemlerimiz aşağıda sunulmuştur.

VAN VE ERÇİŞ VE KÖYLERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME VE TESPİTLERİMİZ

Van bölgemiz; bir kenarı yüksek Güneydoğu Toroslar, diğer kenarı Nemrut'tan Tendürek'e kadar uzanan volkanlar dizisi üçüncü kenarı da Türk-İran sınır dağları tarafından çevrilmiş bir üçgen şeklindedir. Bu

üçgenin en büyük kısmını 16000 km2 yüzölçümündeki Van Gölü Kapalı Havzası teşkil eder. 2200-5000 m arasında değişen büyük ortalama yükseltisine rağmen geniş sahalarda hakim olan basık bir

topografyaya ve kara iklimine sahiptir. Van gölü ve İran sınırı arasındaki saha tektonik bakımdan çok karmaşık yapıya sahip bulunmakta olup 1.derece ve 2. derece deprem bölgesindedir.

Van ili'nin toplam nüfusu, adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre 2009 yılında 1.022.310 kişi olarak belirlenmiştir. Van ili nüfusunun % 51,60'ı (527.525) şehirde, % 48,40'ı (494.785) köylerde yaşamaktadır (1). Van Merkez nüfusu, resmi olarak 367.000 olarak

belirlenmekle birlikte, bu rakamın sürekli göç alan merkezin reel nüfususunu yansıtmadığı anlaşılmaktadır.

Van merkezinin geçerli imar planı son olarak 1994 yılında düzenlenmiştir. Ancak imar planına aykırı yapılan binaların sayısı oldukça fazladır. 1994 yılında hazırlanan imar

planı, 2000 yılından sonraki aşırı nüfus artışını öngörmediğinden mevzi imar planları ve plan değişiklikleri çerçevesinde sürekli müdahaleye uğradığı anlaşılmaktadır. Bu durum Van'daki zemin koşullarına uygun olmayan bir yapılaşmanın ortaya çıkmasına neden olmak-

tadır. Benzer nedenlerden dolayı Van'da yer alan yaklaşık 60.000 yapının yalnızca % 15'i ruhsatlıdır. Depremde en çok hasarın yaşandığı toplam 160.000 nüfusu barındıran ise Erciş İlçesinde ise sadece 500 ruhsatlı yapı mevcuttur ve bunun yalnızca 150 tanesinde mimar imzası bulunmaktadır.

Bu nedenle TMMOB Mimarlar Odası Van Şube Başkanlığımız tarafından Van İdare Mahkemeleri nezdinde ve Erzurum İdare Mahkemeleri nezdinde bugüne kadar il ve ilçe belediyelerince düzenlenen ve mimar imzası bulunmayan yapı ruhsatları hakkında otuz üç iptal davası açılmıştır. Ayrıca yapısal hasarların en büyük nedenlerinden olan kat artışları hakkında da açılmış iptal davalarımız bulunmaktadır.

Ayrıca, Çevre ve Orman Bakanlığı'nca 01.04.2011 tarihinde onanarak Van Valiliği'nde 11.04.2011 tarihinde askıya çıkarılan "Van-Muş-Bitlis Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı" Çevre Düzeni Planların da sınırları içinde depremsellik riskinin yüksek olduğu bilinmesine rağmen, plan raporunda ve notlarında depremsellik, fay hatları, jeolojik - jeoteknik yapı, taşkın alanları, aktif heyelan alanları ve bunlara ilişkin alınacak önlemlere ilişkin

herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Plan içinde de hiçbir bölge jeolojik sakıncalı alan olarak taranmamıştır. Ayrıca imar mevzuatına, şehircilik ve planlama ilkelerine ve kamu yararına aykırı bulunan plan hakkında Danıştay nezdinde açmış olduğumuz dava hakkında henüz bir karar verilmemiştir.

Van ili ve çevresinde yaşanan 7.2 ve 5.6 büyüklüğündeki depremler sonrasında 21 Kasım 2011 tarihinde Van Valiliği, Van Belediyesi, TMMOB Mimarlar Odası, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası arasında yapılan bir protokol ile kurumlar arası ortak bir çalışma yürütülmesi kararı alınmıştır. Bu karar ile Van Afet Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nca yürütülen hasar tespiti ve sonrasında yapılacak diğer çalışmaların sistemli ve sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere meslek Odalarımız sorumluluk almışlardır.

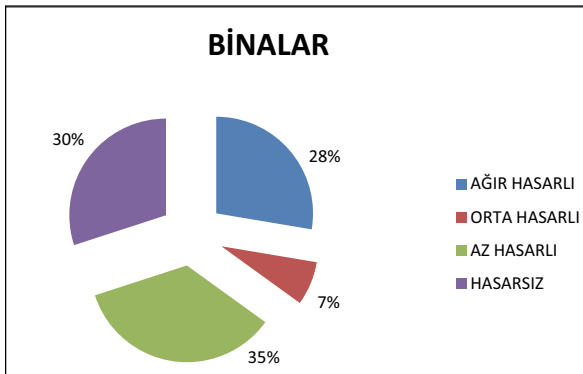
Bu protokol sonrası Odamızca Van ilinde 8 adet konteynerde bulunan çalışma ofisleri ve barınma birimleri ile Mimarlar Odası Afet Koordinasyon Merkezi oluşturularak hasar tespit çalışmalarına başlanılmıştır. Deprem bölgesinde hasar tespit çalışmalarına başlayan TMMOB Mimarlar Odası, 28 Kasım 2011 ila 25 Aralık 2011 arasında

gerçekleştirilen çalışma kapsamında, 115 gönüllü mimardan oluşan ekipleriyle 4 hafta boyunca görev yapmıştır.

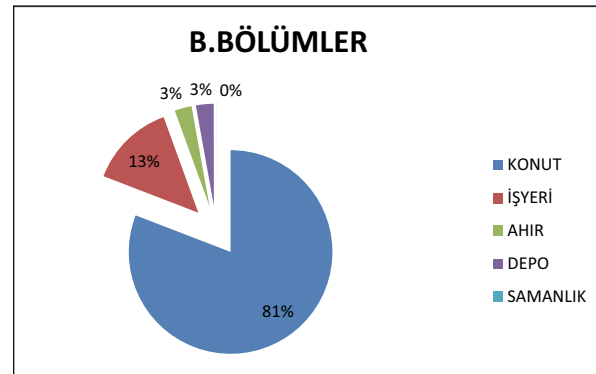
Mimarlar Odası gönüllü üyelerinin de dahil olduğu tüm ekipler tarafından yaklaşık 55.000 binada ve 84.000 bağımsız bölümde yapılan tespit çalışmalarının ilk hedefi hasarsız, oturulabilir konutların tespiti ile zorlu iklim ve çevre koşullarına maruz kalan vatandaşların barınma sorunları başta olmak üzere temel gereksinimlerine yönelik çözüm arayışlarına katkıda bulunmak olmuştur.

AKOM'dan edinilen (resmi olmayan) bilgiye göre; Van İli Merkezinde, 29 Merkez Mahalle, 1 Organize Sanayi Bölgesi, 5 Bostaniçi Beldesi Mahallesi, 2 Erçek Beldesi Mahallesi olmak üzere toplam 37 Mahallenin Kesin Hasar Tespiti Odaklı arazi ve icmal çalışmaları yapılmış, TMMOB Mimarlar Odası ekipleri de 13 merkez mahallesi ve 1 beldede çalışmalara katılmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda; Van merkezde bulunan binaların yaklaşık %28'inin ağır hasarlı, %7'sinin orta hasarlı %35'inin az hasarlı ve %30'unun hasarsız olduğu tespit edilmiştir.

Van Merkez İncelenen Tüm Binalar

Van Merkez İncelenen Tüm Bağımsız Bölümler

Mimarlar Odası ekipleri Van Merkez Cumhuriyet, Bahçivan, Halilağa, Hafızıye, Selimbey, Cevdetpaşa, Hacıbekir, Şerefiye, Yenimahalle, Karşıyaka, Serhat, Fehim Arvasi, Hatuniye mahalleleri ile Muradiye İlçesi Ünseli Beldesinde tespit çalışmalarına katılmıştır.

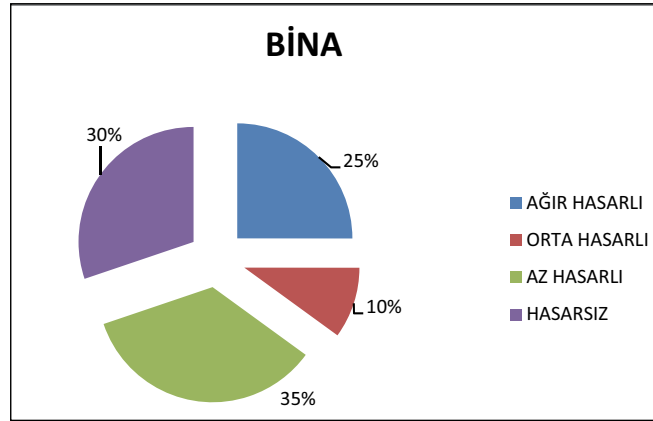
Mimarlar Odası ekipleri Van merkez 13 mahalle ve 1 beldede,

değerlendirmeye tabi tutulan binaların %13'üne tekabül eden toplam 5.531 binada ve 12.910 (toplam bağımsız bölümlerin %15'i) bağımsız bölümün tespitlerini gerçekleştirmiştir. Çalışmalar sırasında görev yapılan alanda bulunan binaların yaklaşık %5'ine ise girilememiştir.

Mimarlar Odası ekipleri tarafından tespiti yapılan bağımsız bölüm-

lerin %80,21'i konut (10.355 adet), %2,62'si ahır (338 adet), %17,17'si (2.217 adet) işyeridir.

Tespit yapılan binaların %25'i (1.383 bina) ağır hasarlı, %10'u (553 bina) orta hasarlı, %34,80'i (1.925 bina) az hasarlı, %30,19'u (1.670 bina) hasarsız olarak saptanmıştır.

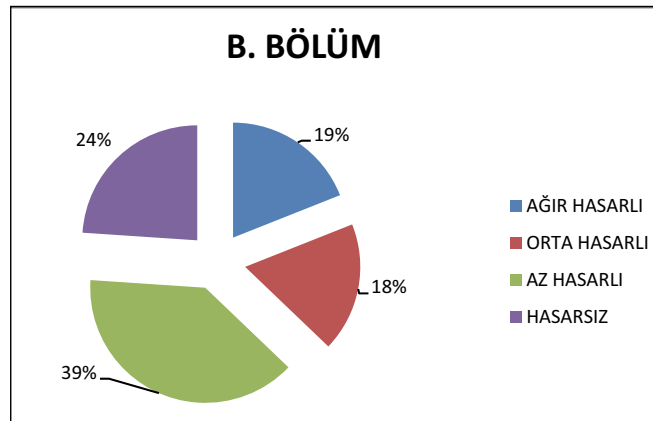

Van Merkez Mimarlar Odası Ekiplerince İncelenen Binalar

Tespit çalışmalarının konusu olan toplam 12.910 bağımsız bölümün %18,98'i (2.450 adet)

ağır hasarlı, %18,18'i orta hasarlı (2.347 adet), %38,91'i (5.023 det) az hasarlı, %23,93'ü (3.090 adet)

ise hasarsız olarak saptanmıştır.

Van Merkez Mimarlar Odası Ekiplerince İncelenen Bağımsız Bölümler

Bu tespit çalışmasının sonuçlandırılmasını takiben, üyelerimize ve bölge halkına yönelik hizmetlerimiz; Van İli merkezinde yer alan kontey-

nerlerimizde oluşturulan Mimarlar Odası Afet Koordinasyon Merkezi-mizde, Van Şubemiz tarafından halen yürütülmeye devam etmektedir.

Bölgede yapılan tespitler sonrasında; hasar nedenleri olarak aşağıdaki saptamalar yapılmıştır:

1. VAN – MERKEZ

Van Kalesi'nden Van Merkeze Bir Bakış

Van Merkezde Yıkılan İş Merkezi

Van Merkezde Yıkılarak Devrilen Otel Binasından Hasar Gören İş Merkezi

Kent genelinde gözlenen önemli hasarlar zemin ve 1.katlarda bulunmaktadır. Maksimum 4-5 kat

olması gereken yapılar, 7-8 katlı olarak inşa edilmiş, yapıların yükü de, arttığından zemin-yapı ilişkisi

olumsuz etkilenecek, hasarların önemli bir şekilde artmasına neden olmuştur.

2. ERCİŞ – MERKEZ

Erciş – Van Yolu Caddesi Üzerinde Yıkılan Konut ve İşyeri Binası

Erciş İlçesinde Yıkılan Bir Otel Binası

Erciş – Van Yolu Caddesi Arka Sokaklarında Devrilen Konut ve İşyeri Binaları

Erciş'teki hasarlı yapıların incelenmesinde, hasar nedenleri olarak;

- Yapıların çoğunlukla kaçak olması,
- Kaçak olmayanlarda da denetim eksikliği çerçevesinde ortaya çıkması,
- Afete verilerini dikkate almayan imar planlarıyla uygulama yapılması ve uygulamaların plan tadilatlarıyla sürdürülmesi,
- Sismik yükleri dikkate almayan mimari tasarımların yapılması,
- Bitişik yapı düzenine göre tasarımlarda gerekli detayların yer almaması ,
- Düşük beton kalitesi,
- Düz donatı kullanımı ve yetersiz donatı sayısı,
- Uygun olmayan taşıyıcı sistem tasarımı,
- Yumuşak kat etkisi,
- Gereken önlemler alınmadan asmolen ve kirişsiz döşemelerin kullanılması,
- Yapının yüküne uygun olmayan zeminlerin seçilmesi,
- Sıvılaşma,
- Kötü işçilik ve hatalı kalın sıva uygulamaları olarak gözlenmiştir.

3. AMİK KALESİ YAKINLARINDAKİ YAPI ALANLARI

Amik Kalesi Yakınlardaki Yeni Yerleşme Alanlarının Hasar Durumları

Hasar nedenleri olarak:

- Heyelan bölgesinde yapılaşmadan kaynaklanan hasarlar,
- Denetim eksikliğinden kaynaklanan hasarlar,
- Hatalı mimari tasarım ve uygulama detaylarından kaynaklanan hasarlar,
- Kötü işçilik ve kalın sıva uygulamalarından kaynaklanan hasarlar olarak tespit edilmiştir.

4. KIRSAL ALANLARIN İNCELENMESİ:

4.1-Adır Köyü

Adır Köyü'nde Yıkılan Bir Kerpiç Ev

4.2-Adır Köyü Mezrası (Döşeme Mezrası)

Adır Köyü'nde Yer Alan 400 Yıllık Tarihi Çeşme

Döşeme Mezrası'nda Hasar Gören Kerpiç Ev

Adır Köyü çevresinde benzer yapılaşma ve yaşam özelliklerine sahip birçok köy bulunmaktadır. Bu yerleşim alanlarında depremden dolayı meydana gelen hasarlar, Adır Köyü evlerindeki hasarların benzeridir.

Köy yapılarında meydana gelen hasarların nedeni;

- Yığma yapılarda kullanılması gereken detay ve standartların kullanılmamış olması,
- Taş ve kerpiç duvar kalınlıklarının, yüksekliğine bağlı olarak yeterli olmaması,
- Ağır tavan uygulamaları,
- Uygun olmayan yapı malzemesi ve bağlayıcı harcın kullanılması,
- İşçilikte gerekli titizliğin gösterilmemesi ve eğitim eksikliği,
- Ekonomik koşullardan kaynaklanan bakımsızlık olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. ÇADIR KENTLER

Afet bölgesinde yapılan in-
celemeler, çadır kent alanlarının
depremden önce belirlenmedi-
ğini; ayrıca alt yapı hazırlıkları da,

yapılmadığını göstermiştir. Dep-
remden sonra belirlenen alan-
larda kurulan çadırların kış hava
koşulları için uygun olmadığı da,

tespitler arasında yer almıştır.
Erciş'te Kurulan Bir Çadır Kent

6. DİĞER YAPILAR

Van Öğretmen Evi Binası
Zemin Kat Hasar Durumu

Van Polis Evi'nde Dilatasyon Derzi Etrafında Oluşan Çatlaklar

Erciş'te Yıkılan Yurt Binası

Erciş'te Ağır Hasarlı Olan Tıp Merkezi

SONUÇ ve DEĞERLENDİRMELER

Yapılan ön inceleme ve araştırmanın sonun-
da, 23 Ekim 2011 tarihinde Van İli'nde meydana
gelen 7.2 büyüklüğündeki depremin etkilerinin,
kırsal alanda ve Erciş'te, Van merkezinden daha
yoğun yaşandığı gözlenmiştir. Bu bağlamda böl-
genin jeolojik yapısına ilişkin gereken çalışmaların
yapılması ve plan uygulamalarının bu temelde
yeniden ele alınması zorunludur.

Fotoğraf Fırat AYGÜN

Gözlemler sırasında başlıca hasar nedenleri olarak:

- Afet verilerini dikkate almayan imar planı uygulamalarından kaynaklanan hasarlar,
- Yanlış yer seçimi ve yapı-zemin ilişkisinin doğru kurulamamasından kaynaklanan hasarlar,
- Hatalı tasarım ve detaylardan kaynaklanan hasarlar,
- Kısa kolon oluşumundan ve yumuşak kat etkisinden kaynaklanan hasarlar,
- Gerekli önlemler alınmadan yapılan asmlen ve kirşsiz döşemelerden kaynaklanan hasarlar,
- Uygun temel seçimi yapılmamasından kaynaklanan hasarlar,
- Kullanım sürecinde yapılan müdahalelerden oluşan hasarlar,

• Hatalı malzeme seçimi, işçilik ve uygulamalardan kaynaklanan hasarlar,

• Teknik eleman yetersizliği ve denetim eksikliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda hasar nedenleri olarak belirtilen etkenlerin ortadan kaldırılmasıyla birlikte;

• Mimarlar Odası, TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odaları ve yerel/merkezi kurumların, Van ve çevresi bağlamında ilgisini yoğunlaştırarak inceleme ve araştırmalarını sürekli-leştirmesi,

• Bölgede yaşanan olumsuzluklar ve deneyimler dikkate alınarak Afet Yönetimi ve Koordinasyonunun nitelikli hale getirilmesi,

• Önceden yaşanan tüm afet-

lerin birikimini taşıyacak bir anlayışla sorunların çözümlenmesine yönelik çabalarını artırması,

• Genellikle unutulmuş ve yanlış uygulamalarla ele alınan köy yerleşmelerinde geleneksel yapı ve yaşamın korunması için gereken önlemlerin alınması,

• İşsiz kalan kamudan yardım almaya başlayan bölge halkının işlerine ivedilikle geri dönmesi için gerekli adımların atılması,

• Bölgeye özel olarak da Van Gölü ve çevresinin yıkılan yapıların moloz ve atıklarından korunması gibi önemli konu ve başlıkların dikkate alınması gerekmektedir.

Değerli kamuoyumuza saygıyla duyurulur.

TMMOB
MİMARLAR ODASI
Diyarbakır Şubesi

DIYARBAKIR

MİMARLIK VE
KENT
SEMPOZYUMU
02-03 ARALIK 2011

MİMARLIK VE KENT SEMPOZYUMU

02-03 ARALIK 2011

SEMPOZYUM

02-03 ARALIK 2011

09.00-18.00

09.00-18.00

09.00-18.00

09.00-18.00

09.00-18.00

09.00-18.00

SEMPOZYUM

02-03 ARALIK 2011

09.00-18.00

09.00-18.00

09.00-18.00

09.00-18.00

09.00-18.00

09.00-18.00

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL KİMLİK
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu

www.dmks.org

DIYARBAKIR

MİMARLIK VE
KENT
SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL
ARCHITECTURE &
CITY
SYMPOSIUM

02-03 **ARALIK** **DECEMBER** 2011

DIYARBAKIR

MİMARLIK VE
KENT
SEMPOZYUMU
INTERNATIONAL
ARCHITECTURE &
CITY
SYMPOSIUM
02-03 **ARALIK** **DECEMBER** 2011

SEMPOZYUMUN ARDINDAN

Sevgili dostlar,

Hep bir şeylerin arkasından yazmak gerekir diye düşünürüz. Oysa ki her sonranın bir öncesi vardır. Önceden yapılanlar, yaşananlar, koşuşturmaca ve telaşlar...

Mimarlar Odası Diyarbakır şubesi tarafından düzenlenmek istenen sempozyum fikrinin ilk ortaya atıldığı dönemde, sevgili arkadaşım Demet AYKAL'ın bizlerle paylaştığı süreci anımsadım bir an. Bu beni ve katkı sunacak tüm arkadaşlarımı heyecanlandırmıştı. Tıpkı 02-03 Aralık 2011 de yapılan Diyarbakır Mimarlık ve Kent Sempozyumu gibi. Çünkü mimarlar odası Diyarbakır şubesi'nin herhalde ilk büyük ve önemli etkinliği olacaktı. Bu süreç içerisinde oda yönetimindeki tüm arkadaşlarla hızla gelişen ve değişen toplantıların ardından yeni yeni filizlenen bu fikrin ismini koymak ve tanımlamak ilk adımdı. İsim önemliydi. Çünkü devamlılık sağlayacak özellikte olması gerekiyordu.

Diyarbakır yaşanmış ve yaşanacaklarıyla, birçok yönüyle anlatılabileceklerle dolu bir kent. Gelen konukların hafızalarında iz bırakmak bazen gülümsetecek bazen de düşündürcek anılarla ayrılımlarını sağlamak önemliydi. Öyle de oldu. Sempozyumun gerçekleşmesi süreci içerisinde bunca koşuşturmacanın ardından, oda yönetiminin ve sempozyumun gerçekleşmesinde görev alan tüm arkadaşlarımın özenli ve sabırlı çalışmaları sonucunda, sempozyumunun adı , tarihi ve yeri belirlendi.

İki gün süren ve kent gezisiyle sonuçlanan sempozyum süresince çok değerli bilim insanları, "Sürdürülebilir Kentsel Kimlik" teması kapsamında hem Diyarbakır'dan hem de farklı kentlerden örneklerle, bilgi ve yaklaşımlarını aktardılar. Mimarlık mesleğine yıllarını vermiş deneyimli meslektaşlarımızdan yeri geldi eleştiri aldık, yeri geldi övgü aldık. Aslında eleştirileri bir kayıp olarak algılamamak lazım. Aksine geleceğe dönük çalışmalar için yol gösterici oldu çoğu kez bu eleştiriler. Şahsen kendi adıma bunları kazanım olarak gördüm. Her birinin o candan, sevgi dolu ve tecrübeli yaklaşımları ne kadar önemli bir mesleği icra ettiğimizi gösterdi. Hakikaten bu mesleğin gereğini yerine getirmediğimizde vebalinin de çok büyük olduğunu bilmek ve unutmamak gerekir. Sempozyum süresince farklı üniversite ve kurumlardan gelen meslektaşlarımızla, gecesiyle gündüzüyle dolu dolu geçen üç gün geçirdik. Burada aslında hepsinin ismini anmak ve her biri için bir şeyler yazmak isterim. Yazmaya başlarsam biliyorum ki sayfalarca yazı olur. Bu yüzden hepsine buradan sevgi ve saygılarımı gönderiyorum. Umuyorum ki Diyarbakır'ı, Diyarbakırlılığı hatıralarında hep güzelliklerle anarlar ve yaşarlar.

Bu kent, mimari kimliğiyle, kültürel birikimleriyle anlatılması ve yaşanması gereken bir kent. Peygamberler Şehri, Sevgi Şehri, ve Barış Şehri burası. Sırlarını, anılarını

siyah taşlı küçelerinde saklayan, anlaşılmayı bekleyen mübarek kent burası.

Sempozyum süreci ve sonrasında yapılan bir günlük kent gezisiyle Diyarbakır'ı ilk kez gören birçok katılımcıya sanırım kendimizi ve kentimizi tanıtmış olduk. Bütün katılımcıların buradan ayrıldıkları son gün, gözlerindeki sevgiyi, heyecanı ve bu kenti tanımanın mutluluğunu, bir o kadar da buradan ayrılmanın hüznünü gördüm. Bu benim gördüğüm tabii. Ama inanıyor ve biliyorum ki katılımcılar da benim yaşadığım duyguları yaşamışlar, hissetmişlerdir.

Sempozyumun ilk adımlarının atıldığı andan itibaren, tıpkı toprağa atılan bir tohum gibi fikrin filizlenip yeşerdiğini gördüm. Dileğim, gelecek dönemlerde, yönetimlerde de yeşeren bu filizin büyüüp kocaman bir çınar olması ve bütün meslektaşlarımızı kucaklaması. İşte bu filizin oluşmasında sabırlarıyla, heyecanlarıyla çokça emekleri geçen başta sevgili arkadaşım Demet olmak üzere; tüm oda yönetimine ve katkı sunanlara teşekkürler diyorum. Yüreğinize, ellerinize sağlık. Eminim tüm meslektaşlarıma, yerle büyük ölçüde katkı sunan bir sempozyum oldu.

Öncesiyle sonrasıyla bu heyecanların dolu dolu yaşanacağı birçok sempozyuma imza atılması ümidiyle aydınlık yarınlar diliyorum. Sevgiyle kalın.

Aysel YILMAZ

SEMPOZYUM'dan kareler...

SEMPOZYUM'dan kareler...

SEMPOZYUM'dan kareler...

SEMPOZYUM'dan kareler...

SEMPOZYUM'dan kareler...

SEMPOZYUM'dan kareler...

KÜLTÜREL MİRAS

Hazırlayan
F.Demet AYKAL - Merthan ANIK

DIYARBAKIR EVLERİ-1

Cahit Sıtkı TARANCI Evi / Fotoğraf Merthan ANIK

Cahit Sıtkı TARANCI Evi / Fotoğraf Merthan ANIK

DİYARBAKIR EVLERİ-1

Diyarbakır tarihi evleri, geleneksel Anadolu evlerinde olduğu gibi değişik birimlerden oluşmaktadır. Kentin surlarla çevrili oluşu, yerleşim birimlerinin de bu alanda gelişmesine neden olmuştur. Sıcak iklimin etkisi ile bitişik avlulu yapılar oluşmuş, bu oluşum organik bir sokak dokusuna da neden olmuştur. Parsellerin mahremiyet nedeniyle, sokak cephelelerinde yüksek duvarlar kul-

lanılmıştır. Böylece dışarıdan evin içi görülmemektedir. Yine yan parsellerde yapılan evlerin kat yüksekliğine dikkat edilmiş ve komşu parsellere bakan duvarlarda pencereler açılmamıştır.

Diyarbakır tarihi evlerinde avlu evin merkezi konumdadır. Mekânlar arasındaki bağlantı avlu ile sağlanmaktadır. Evlerin planları dikdörtgen,

kare ya da yamuk planı avlu ve etrafında yer alan bir, iki ve üç katlı kanatlardan oluşmaktadır. Kanatların sayısı ve parsel büyüklüğü ev sahibinin zenginliği ile orantılıdır.

Plan formunu oluşturan birimler, yaşama ve servis birimleri olarak gruplandırılmaktadır. Avlu, eyvan, soğukluk, sofa ve odalar yaşam birimlerini; mutfak, banyo, tuvalet,

Ziya GÖKALP Evi / Fotoğraf Merthan ANIK

kiler ve depo ise servis birimlerini oluşturmaktadır.

Yapının zemin katında, mutfak, tuvalet, ahır ve varsa banyo gibi servis birimleri ile eyvanlar ve odalar bulunmaktadır. Bodrum kat her evde olup, depo ya da kiler amaçlı kullanılmıştır. Zemin ile üst kat arasındaki bağlantı, avlu, eyvan veya sofadaki merdivenlerle; bodrum katla bağlantı ise avludaki basamaklarla sağlanmıştır.

Avlular, bahar ve yaz aylarında, gündüzleri oturma, bu-

laşık, çamaşır yıkama, yemek hazırlama; geceleri uyuma gibi eylemlerin yapıldığı bir birimdir. Eyvanlar, üç tarafı kapalı, sadece avluya bakan cephesi açık bir yaz odası konumundadır. Günlük yaşamın büyük bir bölümü burada geçmektedir. Serin olabilmesi için genellikle evin güney kanadında bulunup, kuzeye yönlendirilmiştir.

Odalar günün değişik saatlerinde, farklı işlevler için kullanılabilecek şekilde düzenlenmiştir. Odaların kısa kenarı 2.5m.~4m., uzun ke-

narı 4m.~7m. Arasında değişmektedir. Tavan yükseklikleri 3.5m.~4.5m arasındadır.

Büyük evlerin bazılarında soğukluk bulunmaktadır. Bu nedenle bodrum katında veya avlu kotundan birkaç basamak aşağıda yer almaktadır. Soğukluk, yazın sıcak günlerinde kullanılan kapalı bir mekândır. Ortasında küçük bir havuz bulunur.

Sofalar, zemin katta avluya bağlantılı olan, odalar arası ve katlar arası bağlantıyı sağlayan kapalı bir mekândır. İki

yanında ya da üç tarafında odalar bulunmaktadır. Bazen iki kat arasındaki bağlantı buralardaki merdivenlerle sağlanmaktadır.

Mutfak genellikle kuzey kattanatta yer almaktadır. Avluya açılan tek kemerli bir eyvan görünümündedir. İçinde bir ocak ve ona bağlı bir baca bulunmaktadır. Su tesisatı yoktur. Tuvaletler zemin katta,

sokağa yakın avlu duvarının bir kenarında, merdiven altında; birinci katta ise genellikle merdiven başlarında, sokağa çıkma yapacak şekildedir.

Tuvaletler, sokaklardaki kanalizasyon sistemine en kısa yoldan ulaşmak için, sokağa yakın yapılmışlardır.

Diyarbakır evleri, L, Π, □ ve karniyarık olmak üzere dört ana tipolojide gelişmiştir. Evle-

rin dış cephe mimarisi oldukça sade olup, avlu cepheleri zengin mimari özellikler gösterir. Avlu cephelerinde beyaz derzler, yüksek kemerli eyvanlar ve farklı kemer türleri kullanılmıştır.

MİMO GENÇ

2011-2012 Güz Yarı Yılında Mimar adayları Diyarbakır Fuar ve Kongre Merkezinin bulunduğu alanda “SPOR KOMPLEKSİ” tasarlanmaya çalıştılar

İHTİYAÇ PROGRAMI

İDARİ BİRİMLER, SPOR SALONU (5000 kişilik seyirci kapasiteli tribün, Basketbol, Voleybol, Badmington, Güreş, Hentbol, tenis, Jimnastik, Halter, Boks, Eskrim vs.), YÜZME HAVUZU (Uluslararası standartlarda olimpik kapalı ve açık olmak üzere iki adet yüzme havuzu), BOWLING SALONU, ÇOK AMAÇLI SALON (Biri 500 kişilik diğeri 1000 kişilik olmak üzere iki adet), STEP-AEROBİK SALONU, UZAK DOĞU SPORLARI, KONDİSYON- FITNESS SALONU, REVİR

YÜRÜTÜCÜLER

Yrd.Doç.Dr.C.Tuncay AKIN

Yrd.Doç.Dr.Kamuran SAMİ

Yrd.Doç.Dr.Mücahit YILDIRIM

Öğr.Gör..Nursen IŞIK

Uzm. Şefika ERGİN ORUÇ

Arş.Gör. Neşe Karaçay SİNEMİLLİOĞLU (Raportör)